

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΗ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1970 | ΑΡΙΘ. 1

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

IX. 1. Διὸ ὑπακούσωμεν τῇ μεγαλοπρεπεῖ καὶ ἐνδόξῳ βου-
λήσει αὐτοῦ, καὶ ἰκέται γενόμενοι τοῦ ἐλέους καὶ τῆς χρη-
στότητος αὐτοῦ προσπέσωμεν καὶ ἐπιστρέψωμεν ἐπὶ τοὺς
οἰκτιρμοὺς αὐτοῦ, ἀπολιπόντες τὴν ματαιοπονίαν τὴν τε
5 ἔριν καὶ τὸ εἰς θάνατον ἄγον ζῆλος. 2. ἀτενίσωμεν εἰς
τοὺς τελείως λειτουργήσαντας τῇ μεγαλοπρεπεῖ δόξη αὐ-
τοῦ. 3. λάβωμεν Ἐνώχ, ὃς ἐν ὑπακοῇ δίκαιος εὔρεθεις
μετετέθη, καὶ οὐχ εὔρεθη αὐτοῦ θάνατος. 4. Νῶε πιστὸς
εὔρεθεις διὰ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ παλιγγενεσίαν κόσμῳ
10 ἐκήρυξεν, καὶ διέσωσεν δι' αὐτοῦ ὁ δεσπότης τὰ εἰσελ-
θόντα ἐν ὁμοιοίᾳ ζῶα εἰς τὴν κιβωτῶν.

X. 1. Ἀβραάμ, ὁ φίλος προσαγορευθεὶς, πιστὸς εὔρε-
θη ἐν τῷ αὐτὸν ὑπήκοον γενέσθαι τοῖς ῥήμασιν τοῦ θεοῦ.
2. οὗτος δι' ὑπακοῆς ἐξῆλθεν ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ καὶ
15 ἐκ τῆς συγγενείας αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πα-
τρὸς αὐτοῦ, ὅπως γῆν ὀλίγην καὶ συγγένειαν ἀσθενῆ
καὶ οἶκον μικρὸν καταλιπὼν κληρονομήσῃ τὰς ἐπαγ-
γελίας τοῦ Θεοῦ. λέγει γάρ αὐτῷ 3. *Ἀπελθε ἐκ τῆς γῆς*

7 Γεν. 5,24. Ἐβρ. 11,5. 8 Γεν. 6,8. 7,1. Ἐβρ. 11,7. Β' Πέτρ. 2,5.
12 Ἦσ. 41,8. Β' Παρτζλ. 20,7. Ἰακ. 2,23. 18 Γεν. 12,1-3. 21 Γεν. 13,
14-16.

8 αὐτοῦ¹ + ὁ Ι | 9 διὰ τῆς λειτ.: ἐν τῇ λειτουργίᾳ Ι | 12 φίλος + τοῦ
Θεοῦ ΚΚ² (πρβλ. Ἰακ.2,23).

σου και ἐκ τῆς συγγενείας σου και ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου εἰς τὴν γῆν, ἣν ἂν σοι δείξω· και ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα και εὐλογήσω σε και μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, και ἔση εὐλογημένος· και εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε και κατα-
 5 ράσομαι τοὺς καταρωμένους σε, και εὐλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. 4. και πάλιν ἐν τῷ διαχωρισθῆ-
 ναὶ αὐτὸν ἀπὸ Λῶτ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός· Ἐναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ἶδε ἀπὸ τοῦ τόπου, οὗ νῦν σὺ εἶ, πρὸς βορρᾶν
 και λίβα και ἀνατολὰς και θάλασσαν· ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν,
 10 ἣν σὺ ὀρέῃς, σοὶ δώσω αὐτήν και τῷ σπέρματί σου ἕως αἰῶ-
 νος. 5. και ποιήσω τὸ σπέρμα σου ὡς τὴν ἄμμον τῆς γῆς· εἰ δόναται τις ἐξαριθμηῆσαι τὴν ἄμμον τῆς γῆς, και τὸ σπέρ-
 μα σου ἐξαριθμηθήσεται. 6. και πάλιν λέγει· Ἐξήγαγεν ὁ
 θεός τὸν Ἀβραάμ και εἶπεν αὐτῷ· Ἀνάβλεψον εἰς τὸν οὐ-
 15 ρανὸν και ἀριθμησον τοὺς ἀστέρας, εἰ δυναίῃς ἐξαριθμηῆσαι αὐτούς· οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. ἐπίστευσεν δὲ Ἀβραάμ
 τῷ θεῷ, και ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. 7. διὰ πίστιν
 και φιλοξενίαν ἐδόθη αὐτῷ υἱὸς ἐν γῆρα, και δι' ὑπακοῆς
 20 ἔδειξεν αὐτῷ.

13 Γεν. 15,5,6. Πρβλ. Ρωμ. 4,3. 17/20 Γεν. 21,22. Ἐβρ. 11,17.

8 νῦν: λ. ΚΚ² | 10 ἣν: λ. Ι | ἕως ΑΚΚ² + τοῦ Ι | 13 πάλιν: λ. ΚΚ² |
 ἐξήγαγεν ΑΚΚ²: + δε ΙΑΣ (Ο') | 18 γῆρει Ι | 19 τῷ Θεῷ ΑΛΣ: λ.
 ΙΚ | πρὸς Α: εἰς Ι, ἐφ' ΣΚ (Ο'), in Λ | ἐν τῶν ὀρέων ὦν ΑΙΣΚ: τὸ ὄρος
 δ (montem quem) Δ Knopf.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α' ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλήν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

ΙΧ. 1. Δι' αὐτὸ ἃς ὑπακούσωμεν εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ και ἐνδοξον θέλησιν Αὐτοῦ, και ἀφοῦ γίνωμεν ἰκέται τοῦ ἐλέους και τῆς ἀγαθότητος Αὐτοῦ, ἃς γονατίσωμεν και ἃς ἐπιστρέψωμεν ἐν μετανοίᾳ διὰ νὰ ἐλκύσωμεν τοὺς οἰκτιρμούς (τὴν εὐσπλαγγίαν)

Αὐτοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως ἐγκαταλείψωμεν τὰ μάταια ἔργα καὶ τὴν φιλονεικίαν καὶ τὴν ζήλεια ποῦ ὀδηγεῖ εἰς τὸν θάνατον (τὸν πνευματικόν). 2. Ἄς στρέψωμεν τὴν σκέψιν εἰς ἐκείνους ποῦ μὲ τρόπον τέλειον (μὲ βίον ἅγιον καὶ ἄμεμπτον) ἔγιναν λειτουργοὶ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης Αὐτοῦ. 3. Ἄς πάρωμεν ὡς παράδειγμα τὸν Ἐνώχ, ὁ ὅποῖος μὲ τὴν ὑπακοήν του εἰς τὸ θεῖον θέλημα ἀπεδείχθη δίκαιος καὶ δι' αὐτὸ μετέστη ζωντανὸς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ δὲν εὐρέθη θάνατος δι' αὐτόν. 4. Ὁ Νῶε ἐπειδὴ ἀπεδείχθη πιστὸς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς λειτουργίας (ἦτοι διὰ τῆς πιστῆς διακονίας καὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ), διεκλήρυσεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὴν παλιγγενεσίαν (τὴν ἀναγέννησιν, τὴν νέαν ζωὴν) καὶ διέσωσε δι' αὐτοῦ ὁ Δεσπότης (τῶν ὅλων, ἦτοι ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ Θεὸς) τὰ ζῷα ποῦ μὲ ὁμόνοιαν εἰσῆλθον εἰς τὴν κιβωτόν.

X. 1. Ὁ Ἀβραάμ, τὸν ὅποῖον ὁ Θεὸς προσεφώνησε φίλον του, ἀπεδείχθη πιστὸς μὲ τὸ νὰ ἔχη γίνει ὑπήκοος εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. 2. Οὗτος, μὲ τὴν ὑπακοήν του (εἰς τὴν ἐντολήν ποῦ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεόν) ἔφυγε μακρὰν τῆς γῆς του (τοῦ τόπου ποῦ ἐγεννήθηκε) καὶ μακρὰν τῶν συγγενῶν του καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς του, προκειμένου νὰ κληρονομήσῃ ὅσα τοῦ ὑπεσχέθη ὁ Θεός, ἀφοῦ θὰ ἐγκατέλειπεν ὀλίγην γῆν καὶ μερικοὺς ταπεινοὺς συγγενεῖς καὶ ἓνα μικρὸ σπίτι. Διότι λέγει εἰς αὐτόν (ὁ Θεός). 3. «Φύγε ἀπὸ τὴν πατρίδα σου καὶ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς σου καὶ ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ πατρὸς σου (καὶ πήγαινε) εἰς τὴν γῆν (τὴν Χώραν), τὴν ὁποίαν θὰ σοῦ δείξω· καὶ θὰ σὲ κάμω γενάρχην μεγάλου ἔθνους καὶ θὰ σὲ εὐλογῶ καὶ θὰ δοξάσω τὸ ὄνομά σου, καὶ θὰ εἶσαι εὐλογημένος· καὶ θὰ εὐλογῶ ὅσους θὰ σὲ εὐλογοῦν καὶ θὰ καταρασθῶ ὅσους θὰ σὲ καταρῶνται, καὶ εἰς τὸ πρόσωπόν σου θὰ εὐλογοῦν ὅλαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς». 4. Καὶ πάλιν, ὅταν ἐχωρίσθηκε (ὁ Ἀβραάμ) ἀπὸ τὸν Λῶτ, εἶπεν εἰς αὐτόν ὁ Θεός· «Ἀφοῦ σηκώσης τὰ μάτια σου ὑψηλά, κύτταξε ἀπὸ τὸ μέρος ποῦ εὐρίσκεσαι τώρα, πρὸς Βορρᾶν, καὶ πρὸς νότον καὶ πρὸς ἀνατολάς καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν, (διὰ νὰ μάθης) ὅτι ὅλην αὐτὴν τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν βλέπεις, θὰ δώσω αὐτὴν εἰς σὲ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους σου διὰ παντὸς (διὰ χρόνον ἀπεριόριστον). 5. Καὶ θὰ κάμω τοὺς ἀπογόνους σου τόσον πολλοὺς,

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Κοινὸς θησαυρὸς.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν τελεσθεισῶν εἰς Βελιγράδιον ἑορτῶν ἐπὶ τῇ 750ῇ ἐπετειῇ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ἐλέχθη ὅτι «ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ σερβικοῦ λαοῦ» καὶ ὅτι «ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ βασιζεται ὅλος ὁ πολιτισμὸς καὶ ὅλη ἡ παιδεία τοῦ σερβικοῦ λαοῦ». Ἀλήθειαι μεγάλαι καὶ ἀναντίρρητοι, τὰς ὁποίας μαρτυρεῖ ἡ Ἱστορία καὶ τὸ παρόν, κατὰ τὸ ὅποιον παρὰ τὸ ὅτι τὸ καθεστῶς εἰς τὴν γείτονα καὶ φίλην αὐτὴν χώραν εἶναι ὑλιστικῆς νοστοπρίας, ἡ ὑφ' ἧς τοῦ σερβικοῦ πολιτισμοῦ παραμένει βαθύτατα ἐσφραγισμένη ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ τὰ εὐαγγελικὰ ἰδεώδη, θησαυροὺς τοὺς ὁποίους οἱ βαλκανικοὶ λαοὶ παρέλαβον ἀπὸ τὸ Ὁρθόδοξον Βυζάντιον. Εἶναι δὲ ἡ κοινότης αὕτη πνευματικῶν καταβολῶν ἡ ἐνισχύουσα τοὺς λαοὺς καὶ ὄχι αἱ περιστατικαὶ γραμμαὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἐπικρατουσῶν πολιτικῶν κατευθύνσεων.

ὅση εἶναι ἡ ἄμμος τῆς γῆς· ἐὰν ἡμπορῇ κανεὶς νὰ μετρήσῃ τὴν ἄμμον τῆς γῆς, τότε θὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀπαριθμήσῃ καὶ τοὺς ἀπογόνους σου». 6. Καὶ πάλιν λέγει· «Ἐβγαλεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραὰμ ἔξω (τοῦ σπιτιοῦ του) καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν· Σήκωσε τὰ μάτια σου εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ μέτρησε τὰ ἀστέρια, ἂν θὰ ἡμπορέσῃς νὰ μετρήσῃς αὐτά· ἔτσι (ἀναρίθμητοι) θὰ γίνουσι καὶ οἱ ἀπόγονοί σου. Ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἡ πίστις του ὑπελογίσθη διὰ νὰ ἀναγνωρισθῇ οὗτος δίκαιος παρὰ τοῦ Θεοῦ». 7. Διὰ τὴν πίστιν του καὶ τὴν φιλοξενίαν του ἐδόθηκε εἰς αὐτὸν εἰς τὰ γεράματα τοῦ υἱός, καὶ λόγῳ τῆς ὑπακοῆς του (εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ) προσέφερον αὐτὸν ὡς θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ βουνὰ ποῦ τοῦ ὑπέδειξεν.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὁ Πατριάρχης Σερβίας κ. Γερμανός, κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς τὸ ἐν Γενεύῃ Κέντρον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, εἶπε μεταξύ ἄλλων τὰ ἐξῆς: «Θεωροῦμεν ὅτι ἡ παρουσία μας εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν δικαιολογεῖται μόνον ἂν τῆς παράσχωμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν σταθερότητα τῆς Ἀποστολικῆς μας Παραδόσεως, εἰς τὴν ἀγιοπατερικὴν μας κατανόησιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, εἰς τὴν αἰωνίαν νεότητα τῶν Μαρτύρων μας, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦ αἵματος πού ἔχυσαν μαρτυροῦν περὶ τῆς νίκης τοῦ Χριστοῦ ἀκόμη καὶ εἰς τὴν γενεάν μας». Πράγματι, ἡ συμμετοχὴ τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν, δηλαδὴ εἰς τὴν προσπάθειαν ὅπως αἱ Ἐκκλησίαι καὶ Ὁμολογίαι βαδίσουν πρὸς τὴν ποθητὴν ἐνότητα, μόνον ὡς εὐθαρσῆς μαρτυρία νοεῖται, μαρτυρία τῆς ὁποίας τὰς γραμμὰς ἐχάραξε διὰ τῆς δηλώσεώς του ταύτης ὁ Σέρβος Ὁρθόδοξος Πατριάρχης. Ἡ Ὁρθοδοξία, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ λοιπὰ τμήματα τοῦ σημερινοῦ Χριστιανισμοῦ, δὲν εἶναι ἐν μέρος, εἰς κλάδος, ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ πρὸ τῶν σχισμάτων ἀδιαίρετος Ἐκκλησία καὶ ἔχει καθῆκον νὰ δεικνύῃ τὴν ταυτότητα της πρὸς ἐκείνην, οὕσα συνέχειά της ἀπαραχάρακτος.

«Ἐκ βαθέων».

Ὁ Ρῶσος συγγραφεὺς Σολτζενίτσιν, ὅστις πρὸ τινος κατεδικάσθη εἰς ἀπομόνωσιν ὑπὸ τῶν λογοτεχνικῶν σωματείων τῆς πατρίδος του ὡς ἀποκλίνων ἀπὸ τὸν ἅθειον Μαρξισμόν, συνέθεσε τὸ κάτωθι ποίημα-προσευχὴν, πού ἀποδίδομεν εἰς πρόχειρον πεζὴν μετάφρασιν: «Κύριε, πόσον εἶναι εὐκολον νὰ ζῶ μαζί Σου! Πόσον εἶναι εὐκολον νὰ πιστεύω εἰς Σέ! Ὅταν ὁ νοῦς μου ταραγμένος παραιτῆται καὶ καταθέτῃ τὰ ὄπλα, ὅταν οἱ εὐφύστεροι ἄνθρωποι δὲν βλέπουν πέραν ἀπὸ αὐτὴν τὴν βραδίαν καὶ δὲν ξεύρουν τί νὰ κάμνουν αὔριον, Σὺ μοῦ παρέχεις καθαρὰν βεβαιότητα ὅτι ὑπάρχεις καὶ προνοεῖς νὰ μὴ κλεισθοῦν ὅλοι οἱ δρόμοι πού ὀδηγοῦν εἰς τὸ ἀγαθόν. Εἰς τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἀνθρωπίνης δόξης, στρέφομαι πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἐκπλήττομαι ἀτενίζων τὸν δρόμον πού διήνυσαι ἀπὸ τὴν ἀπόγνωσίν μου ἕως ἐδῶ, ἀπὸ ὅπου με ἀξιώνει νὰ μεταδώσω εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος μίαν ἀνταύγειαν τῆς ἀκτινοβολίας Σου». Λόγοι πίστεως πηγαιῖας καὶ ἀληθινῆς, ἡ ὁποία ἔφερε τὸν διάσημον αὐτὸν λογοτέχνην εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀντιχριστιανικὴν νοοτροπίαν τοῦ καθεστώτος τῆς χώρας του καὶ τὸν μετέβαλεν εἰς ἀπόστολον καὶ ὁμολογητὴν.

Η ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΙ ΔΕΚΑ ΕΝΤΟΛΑΙ

Ε' ΕΝΤΟΛΗ

Ἐν τῇ ἐντολῇ ταύτῃ περιλαμβάνονται τὰ καθήκοντα, εἰδικώτερον μὲν τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς, γενικώτερον δὲ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας πρὸς ἄλληλα, καὶ ἔτι γενικώτερον, ἀνάγονται εἰς τὴν ἐντολὴν ταύτην αἱ σχέσεις καὶ τὰ ἀμοιβαῖα καθήκοντα τῶν ὑφισταμένων καὶ τῶν προϊσταμένων καθόλου, καὶ δὴ τὰ πρὸς τοὺς παντοίους εὐεργέτας τοιαῦτα.

1. Εἰδικῶς, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ πρὸς τοὺς γονεῖς καθήκοντα τῶν τέκνων, ἐν τῇ ἱερᾷ Ἐξομολογήσει παρουσιάζονται αἱ ἐπόμενοι συνηθέστεραι περιπτώσεις·

α) Ἡ παρakoή τῶν παιδιῶν, ἀπιθάσων πολλάκις, ἐκδηλουμένη δι' ἀπειθαρχίας πρὸς αὐτούς, δι' αὐθαδείας καὶ διὰ ποικίλων ἀφορμῶν, ἐξ ὧν πικραίνονται οἱ γονεῖς.

Εὐνόητον ὅτι ὁ πνευματικὸς θὰ ὑπογραμμίσῃ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, θὰ ἐπιδιώκῃ τὸν ἔθισμόν τῶν τέκνων ἵνα ὑπακούωσι καὶ σέβωνται τοὺς γονεῖς, θὰ ὑποδείξῃ τοὺς κινδύνους ἐκ τῆς ἀπιθάσου τακτικῆς (ἐλλειπούσης μάλιστα καὶ τῆς πείρας λόγῳ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας) καὶ τὰς ἐπαγγελίας καὶ εὐλογίας τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς σεβομένους τοὺς γονεῖς των, καὶ τέλος θὰ φιλοτιμήσῃ τὰ τέκνα ἐν προκειμένῳ, τονίζων τὸ «τοῦτο γὰρ ἐστὶ δίκαιον» (Ἐφεσ. σ' 1).

β) Ἡ τάσις πρὸς πρόωρον χειραφέτησιν, ἐμφανιζομένη εἰς τὰ ὀλίγον μεγαλύτερα παιδιά (τῆς γυμνασιακῆς ἡλικίας). Τὰ σχετικὰ παράπονα τῶν παιδιῶν: ὅτι δὲν εὐρίσκουν κατανόησιν, δὲν τοὺς παρέχουν ἐλευθερίαν κινήσεως (δεσμευτικὴ ἢ κηδεμονία), δὲν τοὺς ἔχουν ἐμπιστοσύνην κ.τ.τ. καλοῦν τὸν πνευματικὸν νὰ συμβουλευῇ τὸ «σπεῦδε βραδέως», ἐξηγῶν τοὺς λόγους.

γ) Σοβαρώτεραι ἀταξίαι, δημιουργοῦσαι προβλήματα εἰς τὴν οἰκογένειαν, ἐφ' ὧν μᾶλλον ὑπὸ τῶν γονέων ἐπιζητεῖται ἡ συμβουλή καὶ ἡ συμβολή τοῦ πνευματικοῦ πρὸς ὀρθὴν ἀντιμετώπισιν, διὰ τὴν ὁποίαν οὐχὶ σπανίως δέον νὰ ὑποδεικνύεται τὸ «οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν» (Ἐφεσ. στ' 4), ἐπαρφιεμένης μᾶλλον εἰς τὴν ὑποκίνησιν τῆς φιλοτιμίας τῶν παιδιῶν τῆς διορθώσεως σὺν τῷ χρόνῳ· ὅπου δὲ ἐνδείκνυται ἡ τιμωρία, αὕτη δέον νὰ εἶναι ἡ κατάλληλος καὶ θεραπευτικὴ καὶ οὐχὶ ἀλόγιστος, ἥτις φέρει

ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Προϊούσης δὲ τῆς ἡλικίας ἐκλείπει βαθμηδὸν ἡ δυνατότης τοῦ ἐξαναγκασμοῦ καὶ τῆς δυναμικῆς ἐπιβολῆς ἐπὶ τῶν τέκνων.

δ) Ἡ δημιουργία συναισθηματικῶν (ἐρωτικῶν) δεσμών ἐν ἀγνοίᾳ τῶν γονέων, ὅποτε ὁ πνευματικὸς συμβουλεύει τὰ τέκνα νὰ μὴ ἀποκρύψωσι τούτους ἐκ τῶν γονέων (ἐν ἡ περιπτώσει δὲν διαλύονται οἱ δεσμοὶ οὗτοι, ἐν ὠρίμῳ πῶς ἡλικίᾳ).

ε) Ἡ ἐρήμην τῶν γονέων ἀπόφασις γάμου, ἥτις δὲν χαρακτηρίζει εὐγνώμονα τέκνα, ἀπαιτεῖ δὲ πολλὴν περίσκεψιν τῶν γονέων (ἐν πολλοῖς ὑποχωρητικότητά), ἰδίως ἐπὶ ἀμεταπίστων τέκνων, καὶ δὴ ὅταν δὲν συντρέχωσιν ἠθικοὶ λόγοι πρὸς ματαίωσιν τοῦ συνοικεσίου.

στ) Ἡ μετὰ τὸν γάμον διάστασις πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων (ὡς πενθερῶν), πρὸς πρόληψιν τῆς ὁποίας ἐνδείκνυται ἡ τήρησις τῆς ἀρχῆς: «καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα...» (Ματθ. ιθ' 5), ἡ τοῦλάχιστον ἡ μετὰ τῆς θυγατρὸς συμβίωσις τῆς μητρὸς, μόνον δ' ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ μετὰ τῆς νύμφης. Παραλλήλως ἐπιβάλλεται σύστασις, ὅπως μὴ ἀναμιγνύεται ἐν πολλοῖς ἡ πενθερά, ἀφίεται δὲ ἡ πρωτοβουλία εἰς τὴν νύμφην ὡς οἰκοδόμοισιν ἡδῆ.

ζ) Ἡ ἐν περιπτώσει ἐνδείας καὶ ἀνάγκης τῶν γονέων ἀστοργία καὶ ἐγκατάλειψις ὑπὸ τῶν τέκνων, μὴ προθυμοποιησθέντων ν' ἀναλάβωσι τὴν περιθαλψιν αὐτῶν. Πρόβλημα συνήθως συσχετιζόμενον πρὸς τὸ προηγούμενον. Ἰσχύει πάντως ἐν προκειμένῳ τὸ «εἶ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται...» (Α' Τιμ. ε', 8).

η) Ἡ σπανιωτέρα μὲν, ἀλλὰ καὶ μὴ ἐλλείπουσα, περίπτωσις κακοποιήσεως γονέων ἢ κακολογίας (ἢ ἀντιδικίας) ἐκ μέρους τῶν τέκνων, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ αὐστηρότατα ἀποφαίνεται: «ἐπικατάρατος...» (Γαλ. γ' 10).

θ) Ἡ ἐξαίρεσις καὶ ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς ὑποχρεώσεως τηρήσεως τῆς ἐ' ἐντολῆς, ὅταν τίθεται ζήτημα συνειδήσεως καὶ ῥητῆς ἀντιθέτου διατάξεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. «Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον...» (Πράξ. ε' 29) καὶ «ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος» (Ματθ. ι' 37). «Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ἐν Κυρίῳ» (Ἐφεσ. στ' 1).

ι) Τέλος, οἰαδήποτε ἀσέβεια πρὸς τὴν μνήμην τῶν κεκοιμημένων γονέων (ὑπαρχούσης ἢ μὴ διαθήκης αὐτῶν, καὶ

ἐν περιπτώσει γογγυσμῶν τῶν τέκνων, ὡς καὶ προκειμένου περι ἐνεργειῶν προσβαλλουσῶν τὴν μνήμην τῶν γονέων κλπ.).

Καὶ ταῦτα μὲν εἰδικῶς, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς πρὸς τοὺς γονεῖς ὑποχρεώσεις καὶ τὴν ἀθέτησιν αὐτῶν.

2. Γενικώτερον, περὶ τῶν πρὸς τὴν οἰκογένειαν ὑποχρεώσεων, ἐν τῇ ἐξομολογήσει ἀπαντῶσι περιπτώσεις:

α) Γονέων ἀμελούντων τῆς «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου» (Ἐφεσ. στ' 4) ἀνατροφῆς τῶν τέκνων.

β) Συζύγων σφαλλομένων περὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς οἰκείας θέσεως ἑκατέρου ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ, καθοριζομένης ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ οὕτως: «ἡ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα» (Ἐφεσ. ε' 33), τ. ἔ. εἰς τὸν ἄνδρα ἀνήκει ὁ πρῶτος λόγος, ἡ πρωτοβουλία· καὶ ἔξ ἑτέρου «οἱ ἄνδρες ὡς ἄσθνεστερῶ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμὴν» (Α' Πέτρ. γ' 7), τ. ἔ. λεπτή συμπεριφορὰ πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τήρησις εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν τῆς προσωπικότητος αὐτῆς.

γ) Ἀδελφῶν ἐν κλονισμῷ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης, ἐκ λόγων εἴτε περιουσιακῶν καὶ κληρονομικῶν εἴτε διεκδικουμένης προτεραιότητος πρὸς γάμον (ἄγαμοὶ ἀδελφαί, μεγαλύτεραι ἀδελφαί...) εἴτε ἐκ παρεμβάσεων τῶν συζύγων ἐκάστων (συννύμφαι, ἀνδραδέλφαι κλπ.).

Σύστασις τοῦ πνευματικοῦ: ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ περισωθῇ (ἢ ἀποκατασταθῇ) ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη.

δ) Κυρίων δυναστευόντων τὸ ὑπηρετικὸν προσωπικὸν ἢ, ἀντιστρόφως, ὑπηρετῶν καταφρονούντων καὶ μὴ συνεπῶν πρὸς τοὺς κυρίους αὐτῶν. Διὰ τοὺς τελευταίους ἰσχύει τὸ «μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν» (Ἐφεσ. στ' 6), διὰ δὲ τοὺς κυρίους «ὅτι καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ Κύριός ἐστιν ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ἐφεσ. ζ' 9) καὶ «ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν... ὁ ἀπεστερημένος...» (Ἰακώβ. ε' 4).

3. Ἐν γενικωτάτῃ δ' ἐννοία ἢ ἐ' ἐντολὴ ἐπιτάσσει καὶ τὸ «πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ» (Ρωμ. ιγ' 1) καὶ «τῷ τὴν τιμὴν...» (Ρωμ. ιγ' 7).

Ὅθεν κρίνονται ὡς παραβάσεις: αἱ παρανομίαι, αἱ αὐθαιρεσίαι, ἡ ἀθέτησις καὶ ἡ καταστρατήγησις τῶν ἐντολῶν τῶν προϊσταμένων καὶ τῶν Ἀρχῶν. Ὅμοίως ἡ ἀγνώμων συμπεριφορὰ πρὸς εὐεργέτας, ὡς καὶ ἡ ἀνοικεῖος τοιαύτη πρὸς προβεβηκότας τῇ ἡλικίᾳ.

Καὶ ἀντιστρόφως οἱ οἰοιδήποτε προϊστάμενοι καὶ φύσει καὶ θέ-

Τ Ο Κ Η Ρ Υ Γ Μ Α

Ι Ω Α Ν Ν Ο Υ Τ Ο Υ Π Ρ Ο Δ Ρ Ο Μ Ο Υ

Τὰ Εὐαγγέλια ἔχουν γραφῆ, ἵνα ἐκθέσουν τὴν ζωὴν, τὴν δρᾶσιν, τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Παρὰ ταῦτα καὶ οἱ τρεῖς συνοπτικοὶ εὐαγγελισταὶ ἀρχίζουν τὴν διήγησίν των διὰ τῆς περιγραφῆς τῆς δράσεως καὶ τοῦ κηρύγματος Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀναμφιβόλως δὲν εἶναι τυχαῖον. Ἀσφαλῶς ὁ Ἰωάννης ἔπρεπε νὰ μνημονευθῆ, ἐφ' ὅσον ὁ Κύριος πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δημοσίας δράσεως Αὐτοῦ ηὐδόκησε νὰ βαπτισθῆ ὑπ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν θὰ ἦτο ἀρκετὸν νὰ γίνῃ μνεῖα μόνον τοῦ βαπτίσματος τοῦ Ἰωάννου. Ἄλλ' οἱ εὐαγγελισταὶ δὲν περιορίζονται εἰς αὐτό, ἀλλὰ παρέχουν πληροφορίας περὶ τοῦ καθ' ὅλου κηρύγματος καὶ ἔργου τοῦ Βαπτιστοῦ. Μάλιστα τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον ἀρχίζει χαρακτηριστικῶς διὰ τῶν ἐξῆς λόγων: «Ἀρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου· φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας προιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. Ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν» (Μάρκ. α', 1-4). Ἐπομένως ὁ Ἰωάννης συσχετίζεται πρὸς τοὺς προφητικoὺς λόγους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Μαλ. γ', 1· Ἠσ. μ', 3) καὶ περιγράφεται ὡς ὁ Π ρ ὀ δ ρ ο μ ο ς τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ προδρομικὴ αὐτὴ ἐνέργεια τοῦ Ἰωάννου φαίνεται πρὸ πάντων εἰς τὴν προβαλλομένην ὑπ' αὐτοῦ ἀπαίτησιν περὶ τοῦ «βαπτίσματος μετανοίας», ἡ ὁποία ἔχει ἀδιάσπαστον σύνδεσμον μετὰ τοῦ καθ' ὅλου κηρύγματος αὐτοῦ¹.

1. Werner Georg K ü m m e l, Grundrisse zum Neuen Testament, Göttingen 1969, σελ. 24-25.

σει καὶ ἡλικίᾳ ἀνώτεροι ὀφείλουσιν ἀγάπην, δικαιοσύνην καὶ ἐπιεικειαν (κατανόησιν, διευκόλυνσιν κλπ.) τοῖς ὑπ' αὐτούς.

Τέλος, πρὸς τε τὴν Ἐ κ κ λ η σ ί α ν , ὡς μητέρα, καὶ τὸν ἰ. κ λ ἦ ρ ο ν ὡς «πατέρας» ὀφείλεται τὸ προσῆκον σέβας. Ὅμοίως δὲ καὶ αἱ πρὸς τὴν Π α τ ρ ῖ δ α ὑποχρεώσεις (φιλονομία, ὑπεράσπισις...) ἐντάσσονται ὧδε.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἄλλὰ ποῖα εἶναι τὰ κύρια σημεῖα τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰωάννου;

α') Ἐν πρώτοις ὁ Ἰωάννης κηρύσσει, ὅτι ἔχει φθάσει ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ: «Ἦδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται» (Ματθ. γ', 10 ἐξ.). Τοιοῦτο κήρυγμα περὶ τῆς ἐκρηγνυμένης κρίσεως τοῦ Θεοῦ ἀκούεται συχνάκις ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀμώς. Ἡ κρίσις αὕτη, ἣτις θὰ διενεργηθῇ ὑφ' ἐνὸς ὑπερανθρώπου Κριτοῦ, θὰ ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα τὸν τελειωτικὸν χωρισμὸν τῶν ἀνθρώπων εἰς δύο τάξεις: «Ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὐ οὐκ εἰμι ἰκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι... οὐ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ διακαθαριεῖ τὸν ἄλωνα αὐτοῦ, καὶ συναΐξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστω» (Ματθ. γ', 11-12).

Τῆς ἀρχομένης κρίσεως οὐδεὶς δύναται νὰ ἐκφύγῃ. Δι' αὐτὸ ὁ Πρόδρομος «ιδὼν πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;» (Ματθ. γ', 8). Ἐξ ἄλλου ὁ Ἰωάννης καταπολεμεῖ τὴν ἐσφαλμένην ἀντίληψιν, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ κρίνῃ δῆθεν ὀλιγώτερον αὐστηρῶς ἓνα Ἰουδαῖον, ὡς καταγόμενον ἐκ τοῦ πατρὸς Ἀβραάμ: «Μὴ δόξετε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ» (Ματθ. γ', 9).

Τοιουτοτρόπως ὁ Πρόδρομος ἐξ ἐπόψεως σωτηριολογικῆς ἀρνεῖται οἰονδήποτε πλεονέκτημα τῆς ἰουδαϊκῆς ιδιότητος. Ὁ Ἰουδαῖος, ὡς καὶ οἰοσδήποτε ἄλλος ἄνθρωπος, αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, εἶναι ὑπεύθυνος ἔναντι τοῦ Θεοῦ. Οὐχὶ τὸ ὅτι ἀνήκει τις εἰς τὸν ἰουδαϊκὸν λαὸν ἢ εἰς οἰανδήποτε ἄλλην ἀνθρωπίνην ὀμάδα, ἀλλὰ μόνον τὸ ποιὸν τῆς σχέσεως τοῦ καθ' ἕκαστον ἀτόμου πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι τὸ κριτήριον τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κρίσεως τοῦ ἀνθρώπου².

β') Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης δὲν ἦτο μόνον εἰς κήρυξ τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ, τοῦθ' ὅπερ συνάγεται ἐπίσης καὶ ἐκ τῆς ἐνδυμασίας καὶ τοῦ ἀσκητικοῦ τρόπου τῆς ζωῆς: «Ἦν δὲ ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίον ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον» (Μάρκ. α', 6). Ἐπὶ πλεόν οὗτος δεικνύει καὶ ἓνα δρόμον πρὸς σωτηρίαν. Κηρύττει

2. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 26.

Ἰωάννου τῆς Κρονστάδης

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΛΑΤΡΕΙΑ

ΣΤ'.

Τί ὕψος ἔχει ἡ Λειτουργία τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Μεγ. Βασιλείου! Τί πνεῦμα οὐράνιο! Τί πλατεία ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους! Τί καρδιά οὐράνια! Δός μοι, Κύριε, πνεῦμα οὐράνιο, καρδιά καθαρὴ, πλούσια σὲ ἀγάπη, ἐλεύθερη ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πάθη καὶ ἐλαττώματα, διότι «οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς προσέρχεται ἢ προσεγγίζει ἢ λειτουργεῖν σοι, βασιλεῦ τῆς δόξης». (Ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ εἶναι σὰν ἀετὸς ὑψιπέτης, ὀξυδερκής, δυνατός, εὐκίνητος). Δός, Κύριε!.. Ὀλόκληρη ἡ γῆ μὲ ὄλους τῆς τοὺς θησαυροὺς, τὶς ὁμορφιές, τὶς ἡδονές, δὲν εἶναι τίποτε μπροστὰ στὸ μεγάλο μυστήριον τοῦ παναχράντου Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου, μπροστὰ στὴν ἱεουργία τῆς Λειτουργίας.

«Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν». Χωρὶς τὸ Μυστήριον τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος, χωρὶς τὴ Λειτουργία, ἴσως θὰ

τὴν ἀνάγκην τῆς μετανοίας: «Ποιήσατε καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας» (Ματθ. γ', 8). Ὡς εἶναι φανερόν, ὁ Ἰωάννης προβάλλει τὴν προφητικὴν προτροπὴν πρὸς ἐπιστροφὴν εἰς τὸν Θεόν. Ἡ λέξις «μετάνοια», ὡς καὶ ἡ μεταφρασθεῖσα δι' αὐτῆς ἀντίστοιχος ἀραμαϊκὴ λέξις, σημαίνει μεταστροφὴν, ἀλλαγὴν κατευθύνσεως, τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ἐσφαλμένης πορείας καὶ τὴν ἀποφασιστικὴν εἴσοδον εἰς τὸν ὀρθὸν δρόμον τοῦ Θεοῦ. Χαρακτηριστικαὶ εἶναι ἐπὶ τοῦ προκειμένου αἱ πρακτικαὶ προτροπαὶ τοῦ Ἰωάννου: «Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιεῖτω... Ἐπρωτῶν δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι λέγοντες· καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς· μηδένα συκοφαντήσητε μηδὲ διασεισητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν» (Λουκ. γ', 10-14). Ὡστε ἡ πρὸς σωτηρίαν ὁδὸς εἶναι μόνον ἡ ἀπόφασις πρὸς ἐπιστροφὴν εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἔργων τῆς μετανοίας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

(Συνεχίζεται)

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ἐλησμονούσαμε τὸ ὕψιστο ἔργο τῆς ἀγάπης, τῆς σοφίας, τῆς παντοδυναμίας τοῦ Σωτῆρός μας, ἴσως θὰ ἐχάνοντο οἱ καρποὶ τοῦ πάθους Του. Γι' αὐτὸ διέταξε νὰ ποιῶμεν τὸ μυστήριον τοῦ Σώματος καὶ Αἵματός Του εἰς ἀνάμνησιν Του, καὶ ὄχι ἀπλῶς εἰς ἀνάμνησιν, ἀλλὰ πρὸς δημιουργίαν στενωτάτης ἐπικοινωνίας μὲ Αὐτόν. Βροντόφωνα, εἰς ἐπήκοον ὄλων καὶ εἰς ὄλον τὸν κόσμον γίνεται τὸ παγκόσμιο αὐτὸ μυστήριον. Καρποὶ τοῦ εἶναι ὁ ἀγιασμός, ἡ ἀφθαρσία, ἡ αἰώνιος ζωὴ.

Ἡ πίστις μας εἶναι γεμάτη ἀπὸ τὰ θαύματα τῆς χάριτος, τῆς σοφίας, τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὸ ἀνθρώπινο γένος ἐδόθησαν πάρα πολλὰ ἀκόμη καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν· ἐκεῖνα ὅμως ποὺ μᾶς ἐδόθησαν «ἐπ' ἐλπίδι», εἰς τὴν μετὰ θάνατον ζωὴν, ξεπερνοῦν κάθε περιγραφὴν, καθ' ὅσον «ὄφθαλμὸς οὐκ οἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν» αὐτόν (1 Κορ. 2,9). Πόσον ὅμως εἴμεθα ἀχάριστοι στὸ Θεό. Πόσον εἴμεθα κολλημένοι στὰ φθαρτὰ ἀγαθὰ τῆς παρουσίας ζωῆς! Πόσον εἴμεθα ἀπρόθυμοι στὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἴδιος ὁ Ἄμνός μὲ τὴν μορφή ἐνὸς κομματιοῦ ψωμί εἶναι μπροστά μας καὶ τὸν βλέπομε, καὶ οἱ ἠγορασμένοι μὲ τὸ αἷμα Του ἄνθρωποι κατὰ τὴν προσκομιδὴν παρουσιάζονται ὑπὸ μορφήν ἐλαχίστου τμήματος ψωμιοῦ, παρμένου ἀπὸ τὸ πρόσφορον, μὲ τὸ ὁποῖο δένεται ἡ ἐνότης τῆς ἀνθρωπίνης μὲ τὴν θείαν φύσιν, ποὺ ἠνώθη ἀσυγχύτως ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ἀλλὰ καὶ εἰς ἡμᾶς ποὺ Τὸν μεταλαμβάνομεν. «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει κἀγὼ ἐν αὐτῷ» (Ἰω. στ', 56), «ὁ δὲ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνευμᾷ ἐστὶ μετὰ τοῦ Κυρίου» (Α' Κορ. στ', 16).

Ἡ Λειτουργία εἶναι ἡ καλλιτέρα λυδία λίθος τῆς πνευματικῆς μας καταστάσεως. Εἴμεθα ζωντανοὶ ἢ νεκροί; Τί κρύβεται μέσα μας, ποῖα πάθη, ποῖες ψυχικὲς ἀδυναμίαι; Μὲ πόση προσοχὴ πρέπει νὰ προετοιμαζώμεθα πάντοτε γιὰ τὴν τέλεσιν τοῦ ἐπουρανίου, φρικτοῦ καὶ ζωοποιοῦ μυστηρίου, τῆς παγκόσμιας αὐτῆς θυσίας ποὺ προσφέρεται ὑπὲρ τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων.

Μεγάλον πρόβλημα γιὰ τὸν ἱερέα καὶ μέγας κόπος ἠθικὸς ἢ τέλεσις τῆς Λειτουργίας, γιὰτὶ εἶναι ἀπαραίτητο ἡ προετοιμασία γιὰ τὴν λατρεία νὰ γίνεται μὲ πάρα πολὺ μεγάλην προσοχὴ καὶ παντοτεινά, καὶ ὄχι μιὰ γιὰ πάντα, — μὲ λίγα λόγια, πρέπει νὰ ἔχη ἀπάθεια ἀγγέλων, φλογερὴ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ

τοὺς ἀνθρώπους, καρδιά καὶ νοῦ πού στέκουν ψηλά, καὶ ἐντελῶς σύμφωνο μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημά του.

Τὸ μυστήριον τῆς ἀπολυτρώσεως εἶναι τὸ μυστήριον τὸ πιὸ ἀξιοσέβαστο, τὸ πιὸ ἀλησμόνητο. Τὸ μυστήριον τῆς ἀπέραντης ἀγαθότητος, τῆς ἄμετρης συγκαταβάσεως, τῆς ἀπροσμέτρητης σοφίας, τῆς ἄπειρης παντοδυναμίας. Νὰ ποῖο μυστήριον ξαναζωντανεῦει στὴ Λειτουργία. Σὰν νὰ μὴ ἔφθανε αὐτό, μόνον αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται κάθε ἡμέρα, γιατί κάθε ἡμέρα τελεῖται τὸ μέγα καὶ σωτήριον, ἐπουράνιον καὶ φρικτὸ μυστήριον, τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου. Πάντοτε ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ σφαγιάζεται γιὰ μᾶς, ἀγιάζων τοὺς μετέχοντας (Κανὼν μεταλήψεως φῶθ' Θ'). Δόξα τῇ εὐσπλαγχνίᾳ σου, Κύριε.

Ἡ ἀδιάκοπη ἐπανάληψις τῆς λέξεως σοφία, στὸ τέλος τῆς ἐκτενοῦς στὴν ἀρχὴ τῆς Λειτουργίας τῶν πιστῶν, μᾶς θυμίζει ὅτι ἦλθε ὁ καιρὸς τῆς τελέσεως τοῦ μεγάλου μυστηρίου, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐφανερῶθη ἡ ἄπειρος σοφία τοῦ Θεοῦ, πού σώζει τὸ ἀνθρώπινο γένος, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐντεινῶμεν ὅλες τὶς δυνάμεις τῆς διανοίας μας γιὰ νὰ κατανοήσωμεν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, πού σώζει τὸν ἄνθρωπον. Ἀλλὰ «λαλοῦμεν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν» (Α΄ Κορ. β, 7). «Ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν», δηλ. μὲ φρόνημα μετάρσιον, ἐλεύθερο ἀπὸ κάθε τι τὸ ἐπίγειον, βιωτικὸ καὶ ἁμαρτωλό.

Τελῶντας τὴ θεία Λειτουργία καὶ βγάζοντας μερίδα πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἁγίων, καὶ μετὰ τῶν ζώντων καὶ κεκοιμημένων, θυμήσου τί στενὸς δεσμὸς ὑπάρχει μετὰ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἁγίων Του, μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ αὐτῶν πού ζοῦν στὴ γῆ μὲ εὐλάβεια καὶ πεθαίνουν μὲ πίστη καὶ εὐσέβεια. Θυμήσου πόσο στενὸς εἶναι ὁ δεσμὸς μετὰξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Ἁγίων καὶ τῶν κεκοιμημένων ἐν Χριστῷ, καὶ ἀγάπησέ τους ὅλους, σὰν μέλη Χριστοῦ καὶ δικά σου μέλη.

Πόσο κοντὰ βρίσκονται ὁ ἕνας στὸν ἄλλο οἱ οὐράνιοι καὶ οἱ ἐπίγειοι! Ἡ Παναγία καὶ οἱ Ἅγιοι πάντες καὶ ἐμεῖς ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, ὅταν γίνεται ἡ θεία Λειτουργία, πού εἶναι παγκόσμια, ὑπερουράνια, καὶ πάγκοινη! Θεέ μου, τί χαροποιὸς καὶ ζωοποιὸς ἐπικοινωνία!

(Συνεχίζεται)

Μετὰφρασις Ἀρχιμ. ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΚΑΛΑΜΑΡΑ

«Θείας κοινωνοὶ φύσεως».

Η ΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Α'. «Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΘΕΟΓΕΝΕΣΙΑΣ»¹

Γιὰ νὰ μπορέσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ δεχθῇ τὰ ἀγαθὰ τῆς θείας ἐν-
ανθρωπήσεως. Γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ γευθῇ τὴν χάριν ποὺ θεοποιεῖ,
αὐτὴν τὴν χάριν ποὺ ἀπέρρευσε ἀπὸ τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ
Κυρίου μας. Γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἀναγεννηθῇ, νὰ ἀναδημιουργηθῇ,
νὰ ἀναπλασθῇ, νὰ ἀνακαινισθῇ καὶ θεοποιηθῇ, πρέπει νὰ γίνῃ μέλος
τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Τὸ λυτρωτικὸ καὶ θεοποιητικὸ ἔργο
τοῦ Κυρίου ἐπαναλαμβάνεται, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὑπὸ τῆς
Ἐκκλησίας. Τὸ μυστήριον τὸ ὁποῖον εἰσάγει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν Ἐκ-
κλησίαν καὶ τὸν ἐνωματώνει σὺν τῷ μυστικῷ σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι
τὸ ἱερὸ Βάπτισμα. Εἴσοδος, θύρα εἶναι τὸ ἱερὸ Βάπτισμα. Αὐτὴν
διέρχεται ὁ ἄνθρωπος καὶ γίνεταί μέλος τῆς Ἐκκλησίας, μέλος
τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὴν διέρχεται καὶ ἀρχίζει νὰ βαδίζῃ
τὸ δρόμον τῆς θεώσεως.

Τὸ ἱερὸ Βάπτισμα, σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων
τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει θεωτικὴ ἐνέργεια. Τὴν θέωσιν δὲ αὕτη κατὰ
τρόπον ἀόρατον καὶ μυστικὸν ἐπενεργεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Τὰ θεω-
τικὰ ἀποτελέσματα τοῦ μυστηρίου χωρίζονται βασικῶς σὲ ἀρνη-
τικὰ καὶ θετικά. Τὰ ἀρνητικὰ εἶναι γενικῶς ἡ κατανίκησις καὶ ἡ
ἐξαφάνισις τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. Τὰ θετικά εἶναι ἡ δια-
μόρφωσις καὶ κατοίκησις τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ βαπτιζόμενῳ. Ἀπελευ-
θέρωσις καὶ ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ κάθε ἐνοχῆ καὶ ποινῆ
τῆς ἁμαρτίας ἀφ' ἑνός, ἀναγέννησις ἀφ' ἑτέρου καὶ ἀνακαινισις
ὑπὸ τῆς θείας Χάριτος.

Ποιά εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἁμαρτίας; Καμμία ἄλλη παρὰ ὁ διάβο-
λος. Καὶ ποιά εἶναι ἡ δύναμις τοῦ διαβόλου; Ὁ θάνατος καὶ ἡ
φθορά. Μ' αὐτὰ τὰ δύο οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡ κτίσις κρατοῦνται αἰχμά-
λωτοι ἀπὸ τὸν διάβολον καὶ μέσα εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Μὲ τὴν παράβασιν

1. Ἁ. Θεοδώρου, ἔ. ἀ. σ. 133-137. Γ. Μαντζαρίδου, ἔ. ἀ.
σ. 47-53. Η. Μουτσούλα, ἔ. ἀ. σ. 164-173.

τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, ἡ ἀρχὴ τῆς ἀμαρτίας, δηλ. ὁ διάβολος, εἰσ-
ῆλθε στὸν κόσμον καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας ὁ θάνατος «καὶ οὕτως εἰς
πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον»².

Ἡ δύναμις τοῦ διαβόλου κατεστράφη μιὰ γιὰ πάντα ἀπὸ τὸν
Θεὸν ἐν Χριστῷ «ὡς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους
καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν
ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν»³. Μὲ τὸν θά-
νατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κα-
τέστρεψε ἐκεῖνον ποῦ εἶχε τὸ κράτος τοῦ θανάτου καὶ ἔτσι ἐλευθε-
ρώθησαν καὶ ἀπηλλάγησαν «ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντός τοῦ
ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας»⁴. Μὲ τὴν καταστροφή τοῦ διαβόλου ὁ
ἄνθρωπος ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν τυραννικὴ δύναμι τοῦ θανάτου
καὶ ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴν ἀμαρτία. Τώρα μπορεῖ ν' ἀγωνισθῆ
νὰ ζῆσιν τὴν ἀνιδιοτελεῖ ἀγάπῃ μέσα στὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ποῦ
εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Κι' αὐτὸ γίνεται μὲ τὸ ἅγιο Βάπτισμα.

Τὸ Βάπτισμα λοιπὸν δὲν εἶναι μιὰ ἀπλῆ ἄφεσις τῆς ἐνοχῆς, τὴν
ὅποια μᾶς ἐκληροδότησε ἡ ἀμαρτία τοῦ Ἀδάμ. Εἶναι ἡ ἀπελευ-
θέρωσις ἀπὸ τὴν δύναμι τοῦ διαβόλου. Εἶναι ἡ καταστροφὴ τῆς
κακῆς ἀρχῆς ποῦ εἰσῆλθε μέσα στὸν ἄνθρωπο, δηλ. τοῦ φόβου, τοῦ
ἀτομισμού καὶ τῆς διαιρέσεως. Ὅμως ἡ κατάργησις αὐτῆ τῆς δυ-
νάμεως τοῦ θανάτου δὲν πραγματοποιεῖται μόνο μὲ τὴν παθητικὴ
συμμετοχὴ τοῦ βαπτιζομένου. Ἐκεῖνος ποῦ βαπτίζεται δὲν πρέπει
μόνο νὰ ἔχη πίστιν. Πρέπει νὰ ἐπιθυμῆ ἀληθινὰ καὶ βαθεῖα νὰ πε-
θάνῃ μαζί μὲ τὸν Χριστὸν μέσα στὸ νερὸ τοῦ Βαπτίσματος. Μόνο,
ἂν ὁ ἄνθρωπος θανατώσῃ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ποῦ ὑπάρχουν
μέσα του, θὰ μπορέσῃ νὰ ἀναλάβῃ ἀποτελεσματικὸ ἀγῶνα κατὰ
τοῦ διαβόλου καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀνιδιοτελεῖ ἀγάπῃ μέσα στὴ ζωὴ
τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ καθαρισμὸς λοιπὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἀμαρτία, ἡ κατάρ-
γησις τοῦ σώματος τοῦ αἰώνιου θανάτου, ὁ ἀφανισμὸς τοῦ παλαιοῦ
ἀνθρώπου ποῦ κληρονομήσαμε διὰ τῆς φυσικῆς γεννήσεως ἀπὸ τὸν
Ἀδάμ, εἶναι ἀποτελέσματα ὑπερφυσικὰ τοῦ ἱεροῦ Βαπτίσματος,
τὰ ὅποια ἦταν ἀδύνατο διαφορετικὰ νὰ ἀπολαύσωμε. Ἀκόμα ἡ
μυστικὴ ἀναδημιουργία, ἡ λάμπρυνσις τῆς εἰκόνος τοῦ Θεοῦ ἐν-
τός μας ποῦ εἶχεν ἀμαυρωθῆ καὶ ἐξαχρειωθῆ, ἡ δυνατότης τοῦ καθ'
ὁμοίωσιν — νὰ γίνουμε ὅμοιοι μὲ τὸν Θεόν — ἰδοὺ ἄλλα εὐλογημένα
καὶ μοναδικὰ ἀποτελέσματα. «Διὰ τῆς ἄνωθεν γεννήσεως, σημειώωναι

2. Ρωμ. ε' 12.

3. Κολ. α' 13,14.

4. Ἐβρ. β' 15.

ὁ ἅγ. Γρηγόριος ὁ Νύσσης, μετασκευάζεται ἡμῶν ἡ φύσις ἀπὸ τοῦ φθαρτοῦ πρὸς τὸ ἀφθαρτον, ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου ἀνακαινιζομένη κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος ἐν ἀρχῇ τὸ θεοειδὲς ὁμοίωμα»⁵. [Μὲ τὴν γέννησι αὐτὴ πού προέρχεται ἀπὸ τὰ ἄνω, ἀπὸ τὸν Θεόν, γίνεται μία ἀλλαγὴ στὴν φύσι μας. Μετασκευάζεται αὐτὴ ἀπὸ τὸ φθαρτὸ στὸ ἀφθαρτό. Αὐτὸ γίνεται μὲ τὴν ἀνακαινίσι τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος ξαναπαίρνει τὸ θεοειδὲς ὁμοίωμα πού τοῦ εἶχε δώσει ὁ Θεὸς στὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας]. Τὸ ἅγιο Βάπτισμα παρέχει τὴν ἀληθινὴ ζωὴ. Διὰ τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ παίρνει ὁ ἄνθρωπος τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα. «Τὸ δὲ ζωοποιοῦν τοὺς βαπτιζομένους τὸ Πνεῦμά ἐστι, καθὼς φησιν ὁ Κύριος περὶ αὐτοῦ τοῦτο λέγων τῇ ἰδίᾳ φωνῇ ὅτι τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν», (ἅγ. Γρηγόριος Νύσσης). [Ἐκεῖνο δηλ. πού δίδει ζωὴ στὸν βαπτιζομένους εἶναι τὸ ἅγ. Πνεῦμα, ὅπως καὶ ὁ Κύριος μὲ τὴν ἴδια του τὴν φωνὴ εἶπε γι' αὐτό: τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν].

Μὲ τὸ λουτρὸ τῆς θείας παλιγγενεσίας, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα, βγαίνει ἅγιος στὸ πνεῦμα καὶ στὸ σῶμα του. Δέχεται τὸ χάρισμα τῆς ἀμαρτησίας. Ἡ διάνοιά του ὑψίσταται μὲ θαυμασία διαύγεια. Ἀπὸ τὰ ὕψη τῆς χάριτος, ῥεεῖ μέσα του ἡ θεία πνευματικὴ γνῶσις. Ἐλεύθερο πιά τὸ μάτι τῆς ψυχῆς του ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ομίχλη πού τὸν σκίαζε, φωτίζεται καὶ μπορεῖ νὰ γνωρίζῃ τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ νὰ βλέπῃ μὲ σαφήνεια τὰ θεῖα. Μὲ τὸ μυστήριον αὐτὸ διακόπτεται ἡ συνέχεια τοῦ κακοῦ. Ἀναγεννᾶται ὁλόκληρος ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου. Προβάλλει μία καινούργια ζωὴ, ἡ ὁποία στέκεται ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν πρώτη φυσικὴ γέννησι καὶ τὴν ἀνάστασι. Πηγαίνει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ ἀληθινὸ φῶς. Ἐγκαταλείπει τοὺς δερματίνους χιτῶνες. Δὲν φέρνει τίποτε μαζί του, γιὰ νὰ μπορέσῃ ἔτσι νὰ ξαναγυρίσῃ στὰ ὀπίσω, νὰ ξαναπάρῃ τὸ βασιλικὸ ἔνδυμα. Τὸ βαπτιστικὸ νερὸ ἐξαφανίζει μιὰ ζωὴ καὶ παράγει μιὰν ἄλλη. «Ταύτην τὴν εὐεργεσίαν τὸ ὕδωρ χαρίζεται, ἀλλὰ Θεοῦ πρόσταγμα καὶ ἡ τοῦ Πνεύματος ἐπιφοίτησις μυστικῶς ἐρχομένη πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐλευθερίαν. Ὑδωρ δὲ ὑπηρετεῖ πρὸς ἔνδειξιν τῆς καθάρσεως»⁷ (ἅγ. Γρηγόριος Νύσσης). [Αὐτὴ τὴν εὐεργεσίαν τὴν χαρίζει τὸ νερὸ. Αὐτὸ ὅμως γίνεται μὲ τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν ἐπιφοίτησι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ ὁποῖου ἡ χάρις ἐρχεται κατὰ ἓνα μυστικὸν τρόπο πρὸς τὴν ἰδική μας ἐλευθέρην προαίρεσι. Τὸ δὲ νερὸ ὑπηρετεῖ γιὰ νὰ φανῇ ἡ καθάρσις πού πραγματοποιεῖται]. Ἔτσι δέχεται ὁ

5. P.G. 45, 468 BC.

6. P.G. 45, 1325 A.

7. P.G. 46, 581 A.

ἄνθρωπος τὸ χάρισμα τῆς ἀφθαρσίας. Ἡ φυσικὴ καὶ πνευματικὴ φθορὰ στὴν ὁποία ἦταν ὑποδουλωμένος φεύγει, χάνεται. Τὸν περιβάλλει τώρα ἡ ἀφθαρσία, ἡ ἀθανασία, δῶρα κατὰ φύσιν θεοποιητικά.

Ἐλευθερος ἀπὸ ὅλα τὰ κατάλοιπα καὶ τὶς συνέπειες τῆς ἁμαρτίας, ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦ ἱεροῦ Βαπτίσματος ἀζιώνεται νὰ γίνῃ υἱὸς Θεοῦ. «Υἱοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ» (Κ λ ῆ μ η ς Ἰ α λ ε ξ α ν δ ρ ε ὑ ς). «Ἀξιοῦται τῆς ἐν Χριστῷ θείας υἰότητος» (Θ ε ὀ δ. Μ ο ψ ο υ ε σ τ ῖ α ς) «καὶ τῇ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ μυστικῆς υἰοθεσίας» (Ἰ α γ. Μ ἄ ξ ι μ ο ς). Ἡ ψυχὴ του φέρνει γιὰ ἔνδυμα τὸν Σωτῆρα Χριστόν, στολὴ ἀφθαρτὴ καὶ ἰσότιμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ τὸν ἀνεγέννησε καὶ ἐσφράγισε. «Ὅσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε, Χριστόν ἐνεδύσασθε»⁸ (ἀπ. Π α ὕ λ ο ς). Συνδέεται καὶ συνενώνεται τόσο στενὰ μὲ τὸν Κύριον, ὥστε νὰ ἀφομοιώνεται σὲ μιὰ ἰδέα καὶ συγγένεια μαζί του. Φυτεύεται εἰς τὸν Χριστόν, ὥστε νὰ γίνῃ κατὰ κάποιον τρόπο καὶ αὐτὸς Χριστός. Μέσα σὲ μιὰ τέτοια ἔνωσι, ἡ ψυχὴ λέγεται καὶ νύμφη τοῦ Χριστοῦ (Ἰ ε ρ ὀ ς Χ ρ υ σ ὀ σ τ ο μ ο ς). Μὲ ἄλλες λέξεις, διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, εἰσέρχεται ὁ πιστὸς στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, γίνῃ ἀγιασμένο μέλος τοῦ Χριστοῦ μὲ ἀόρατὴ κεφαλὴ τὸν Σωτῆρα. Διὰ τοῦ ἱεροῦ Βαπτίσματος μορφοποιεῖται τὸ μυστικὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Τώρα φέρνει ὁ πιστὸς μαζί του δόξα ἀφθαρτὴ καὶ μακαριότητα ἄρρητη. Ἀναδεικνύεται συγληρονόμος Χριστοῦ στὴ μακαριότητα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, γιὰ νὰ συμβασιλεύῃ καὶ συνδοξάζεται στυοὺς αἰῶνες μαζί μὲ τὴν ἀόρατὴ κεφαλὴ του, τὸν Χριστόν.

Τέλος διὰ τοῦ ἁγ. Βαπτίσματος ὁ ἄνθρωπος γίνῃ Θεός. Ὁ ἁγ. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς λέγει ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα «θεοὶ τὸν βαπτιζόμενον». Καὶ ὁ Ἰερόσ Χρυσόστομος λέγει ὅτι μὲ τὸ λουτρὸ τῆς παλιγγενεσίας τὸ Ἅγ. Πνεῦμα καθιστᾷ θεοὺς τοὺς πιστοὺς: «Ἐγὼ εἶπα, θεοὶ ἐστέ, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες· περὶ δὲ ταύτης ὅτι ἐκ Θεοῦ ἐγενήθησαν. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου»⁹. Ὁ δὲ ἁγ. Διοσῦσιος ὁ Ἄρεοπαγίτης διδάσκει ὅτι διὰ τοῦ ἁγ. Βαπτίσματος συνάγονται εἰς μίαν θέωσιν ἐνοειδῆ οἱ πιστοὶ καὶ συμπτύσσονται εἰς μίαν ἐνιαίαν καὶ ἔνθεον κοινωνίαν: «Τὰς μεριστὰς ἡμῶν ζωὰς εἰς ἐνοειδῆ θέωσιν συναγούσης, καὶ τῇ τῶν διαιρετῶν θεοειδεῖ συμπτύξει τὴν πρὸς τὸ ἐν κοινωνίαν καὶ ἔνωσιν δωρομένης»¹⁰.

8. Γαλ. γ' 27.

9. P.G. 59, 93.

10. P.G. 3, 424 CD.

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟ

V

Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ

Δέν εἶναι ἄνθρωπος σάν κι' ἐμᾶς Ἐκεῖνος πού πρῶτος ἀνοιξε τὸ δρόμο γιὰ τὴν μοναχικὴ τελείωσι. Εἶναι ὁ μέγας μας Ἀρχηγὸς ὁ Ἰησοῦς ὁ ἰδρυτὴς τῆς μοναστικῆς πολιτείας, τῆς ἀγγελικῆς ζωῆς. Καὶ τοῦτο εἶναι ἀκριβῶς πού δίνει ἰδιαίτερη ἀξία στὸν Μοναχισμό μας καὶ ξεχωριστὴ τιμὴ, μὰ καὶ βαρεὶά εὐθύνη.

Πολλοὶ νόμισαν πὼς ὁ Μοναχισμὸς, καὶ σάν ἔμπνευσι καὶ σάν ἐκδήλωσι, εἶναι ἀνθρώπινο κατασκευάσμα. Ἀκόμα μερικοὶ πίστεψαν πὼς ἦταν ἓνα εὐσχημο πέπλο κι' ἓνας μανδύας γιὰ νὰ συγκαλυφθοῦν ὅσα ἐλαττώματα δέν ἦταν δυνατὸν νὰ ἀνεχθῆ εὐκόλα ἢ κοινωνία ἀνάμεσά της. Ὑποτίμησαν τὸν προορισμὸ του καὶ ἀνεύθυνα κατέληξαν σὲ αὐθαίρετα συμπεράσματα. Δέν ἔδωσαν προσοχὴ σὲ κάτι πύρινα λόγια πού εἶπε κάποτε πάνω στὴ γῆ ὁ Θεάνθρωπος Κύριος. Ἦταν τὰ λόγια μὲ τὰ ὁποῖα ἔβαζε τὰ θεμέλια γιὰ τὸ πανύψηλο τοῦ Μοναχισμοῦ οἰκοδόμημα, γιὰ τὴν σύστασι τῆς «ἀγγελομιμήτου πράξεως». Τὰ λόγια αὐτὰ δέν ἦταν βέβαια γιὰ ὄλους. Γι' αὐτὸ καὶ δέν ἔχουν τὴ μορφὴ ἐπιταγῆς καὶ ἐντολῆς. Δέν φέρουν ὑποχρεωτικὸ γιὰ ὄλους χαρακτήρα. Δέν εἶναι ἐντολή. Εἶναι συμβουλή, προτροπή, πού ὅποιος θέλει τὴν τηρεῖ καὶ τὴν ἀκολουθεῖ, κι' ὅποιος δέν θέλει δέν τὴν τηρεῖ, χωρὶς καὶ μὲ τοῦτο νὰ ἁμαρτάνῃ. Κι' αὐτὸ ὄχι γιὰτι δέν ἔχει

Καὶ διὰ νὰ συγκεφαλαιώσουμε: Διὰ τοῦ ἁγ. Βαπτίσματος ὁ ἄνθρωπος πεθαίνει μαζὶ μὲ τὸν Χριστὸν καὶ ἀνασταίνεται μαζὶ του στὴ ζωὴ τοῦ καινούργιου αἰῶνος. Τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος συνθέτει τὸν θάνατο καὶ τὴ ζωὴ, τὴν ταφὴ καὶ τὴν ἀνάστασι τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ καὶ λέγεται «τελετὴ θεογενεσίας», «λουτρὸ παλιγγενεσίας», «πρῶτὴ ἀνάστασις». Προσφέρει στὸν ἄνθρωπο πλήρη καθαρισμό τῆς ψυχῆς ἀπὸ κάθε μολυσμὸ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἁγιασμὸ καὶ τελείωσι, ἀφθαρσία καὶ ἀθανασία, ἐπίγνωσι τῆς θείας ἀληθείας, ἀνάπλασι τῆς ἀρχαίας θείας εἰκόνας μέσα στὸν ἄνθρωπο, ἔνωσι μὲ τὸν Χριστὸν, θεία υἰοθεσία, κοινωνία θείας φύσεως καὶ κατὰ χάριν θέωσι τοῦ ἀνθρώπου.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἱεροκέρυξ τοῦ Βασιλικῶ Νηυτικῶ

ἀξία τὸ ἀντικείμενο αὐτῆς τῆς θεϊκῆς προτροπῆς, ἀλλ' ἀκριβῶς γιὰ τὸ ἀντίθετο. Εἶναι τόσο δύσκολος κι' ἀνηφορικός ὁ δρόμος τοῦ Μοναχισμοῦ, ὥστε μόνον οἱ δοκιμασμένοι κι' οἱ ἡρωϊκοὶ μποροῦν νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Μόνον οἱ ἀετοὶ κι' οἱ γίγαντες μποροῦν νὰ τὸν τελειώσουν. Μόνον ὅσοι νοιώθουν μέσα τους μιὰ υπερκόσμια κλησι καὶ ποῦ δὲν ἀντέχουν τὴν οὐράνια φλόγα τῆς μεγάλης, τῆς πύρινης ἀγάπης τους πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸ νὰ καίη τὰ σωθικά τους.

Μιλῶντας κάποτε ὁ Κύριος γιὰ τοὺς εὐνούχους ἀπεκάλυψε κάτι ποῦ μέχρι τότε ἴσως νὰ ἦταν ἀκατανόητο. Δὲν ἔμεινε μόνο στὴν κατηγορία ἐκείνη τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἀπ' τὴ φύσι ἢ ἀπὸ ἄλλη αἰτία στερήθηκαν τὴ χαρὰ νὰ δοῦν στὸν κόσμον τοῦτον ἀπογόνους. Ἐπροχώρησε καὶ σὲ μιὰ ἄλλη κατηγορία ἀνθρώπων, «οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ εἶχαν μέσα τους πόθους ἀνείπωτους, θεϊκοὺς κι' ὠραίους. Γι' αὐτοὺς μίλησε ὁ Κύριος. Γιὰ τὴν ἅγια τους ἀπόφασι νὰ παραμερίσουν ὀριστικά «τῆς σαρκὸς τὸ φρόνημα». Κι' εὐλόγησε μὲ τὰ λόγια του τοῦτα τὴν ὁμήγυρι τῶν «παρθενευόντων», αὐτῶν δηλ. ποῦ πῆραν τὴν ἀπόφασι νὰ ζήσουν ἀγνή ζωὴ, ἀφιερωμένη στὸν Νυμφίον τὸν πάγκαλον, τὸν ἀγαπημένο Κύριον. Εὐλόγησε μὲ τὰ λόγια ἐκεῖνα τὸν θεσμόν ὅλο τοῦ μοναχισμοῦ ποῦ ἐπρόκειτο τόση ἀνέλιξι νὰ ἔχη μέσα στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀργότερα ὁ θεόπνευστος Εὐαγγελιστῆς, ὁ Θεολόγος Ἰωάννης στὴν Ἀποκάλυψί του θὰ μᾶς πῆ πὼς εἶδε αὐτὸν τὸν θεῖον ὄμιλον ν' ἀποτελῆ τὴν τιμητικὴ συνοδεία τοῦ Ἀρνίου: «καὶ εἶδον μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρας χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν» (Ἀποκαλ. ιδ', 1). Αὐτοὺς τοὺς ὀνομάζει «ἠγορασμένους ἀπὸ τῆς γῆς... οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν, παρθένοι γάρ εἰσι. Οὗτοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ» (Ἀποκαλ. ιδ', 4).

Αὐτὸ τὸ πανέμορφο τάγμα ἴδρυσε μὲ τὰ λόγια Του ὁ Κύριος. Καὶ πρόσθεσε ἐμφαντικά: «οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται». Ναί! Δὲν μποροῦν ὅλοι νὰ τὸ κάμουν αὐτό, ν' ἀφιερῶσουν δηλ. στὸν Χριστὸ σῶμα καὶ ψυχὴ. Μόνον ὅσοι ἔχουν τὴν ξεχωριστὴ χάρι κι' εὐλογία ποῦ τοὺς δίνει τὴ δύναμι νὰ ζοῦν στὸν κόσμον μιὰ ζωὴ τοῦ οὐρανοῦ ποῦ βρίσκεται «ὑπὲρ τὰ ὄρώμενα». Ἔτσι ἕκτοτε μέσα στὴν ἀτέρμονα σειρά τῶν αἰῶνων, πάντοτε εὐρέθησαν ἐκλεκτὲς ψυχὲς ποῦ συνεπαρμένες ἀπὸ τὸν ἔρωτα γιὰ τὸν Νυμφίον Χριστὸ αἰσθάνθησαν ἱκανὲς νὰ ἀκολουθήσουν τὴν «στενὴν καὶ τεθλιμμένην» ὁδὸν τῆς ἀσκήσεως

καὶ τῆς ἐγκρατείας, μὲ τὴν πίστι καὶ τὴν πεποιθήσι πὼς ἀκολουθοῦν σὲ μιὰ φάλαγγα ποῦ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἔχει τὸν Ἰησοῦν, αὐτὸ «τὸ φίλον καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα», κατὰ τὸν ἱερὸν Δαμασκηνόν.

Μὰ δὲν εἶναι μόνον μὲ τοὺς λόγους Του ποῦ ὁ Κύριος ἔδειξε μιὰ ἰδιαίτερη εὐνοια γιὰ τὸν Μοναχισμό. Καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τῆς ἀγίας Του ζωῆς ἔγινε πρότυπο γιὰ τὴ μοναχικὴ ζωὴ. Ναί! Ὁ Κύριος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος μοναχός. Ἔζησε βίον μοναχικὸ σὲ συνεχῆ ἐπαφῇ καὶ ἐπικοινωνίᾳ μὲ τὸν οὐράνιο Πατέρα Του. «Διήλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος...». «Οὐκ' εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι». Ἐφῆρμωσε στὴν ἐπίγεια ζωὴ Του τὴν ὑπακοὴ στὸν Πατέρα, μέχρις ἐσχάτων «γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ». Ἔζησε μέσα σὲ πτωχεία καὶ ἀκτημοσύνη σὰν ἓνας κοινὸς θνητός, καὶ πρῶτος ἐσχημάτισε τὸ πρῶτο χριστιανικὸ κοινόβιο ποῦ ἔκλεινε μέσα του δώδεκα χαρακτήρες, δώδεκα δύσκολες ζωές. Ἡ νηστεία, ἡ ἄσκησι, ἡ προσευχὴ δὲν ἦταν ξένα γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ Κυρίου. Τὰ ἐδίδαξε καὶ τὰ ἔπραξε. Ὁ Μοναχισμὸς εἶναι ὑπερήφανος γιὰ ὅλα τοῦτα. Ὁ Κύριος τὸν ἐτίμησε μὲ τὴν δική Του προτίμησι. Κι' ὁ μοναχὸς εἶναι μιμητὴς τοῦ Κυρίου. Τὸ παράγγελμα τοῦ Μ. Βασιλείου εἶναι σαφές: «Τὸν νυμφίον μμοῦ τὸν οὐράνιον» (Ἀσκητικὴ προδιατύπωσις).

Δὲν εἶναι μικρὸ κι' ἀσήμαντο γιὰ ἓνα θεσμὸ σὰν τὸν Μοναχισμό νὰ φθάνουν οἱ ρίζες του στὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ. Οὔτε εἶναι χωρὶς σημασία γιὰ τοὺς μοναχοὺς νὰ γνωρίζουν πὼς ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τους εἶναι μίμησι τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Στὶς Ἀσκητικὲς του διατάξεις ὁ Μ. Βασίλειος τὸ τονίζει αὐτό: «Οὗτοι (οἱ μοναχοὶ) ἀκριβεῖς μιμηταὶ τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς κατ' Αὐτὸν ἐν σαρκὶ πολιτείας ὑπάρχουσιν. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνος, χορὸν μαθητῶν συστησάμενος, κοινὰ τὰ πάντα καὶ κοινὸν ἑαυτὸν τοῖς ἀποστόλοις παρέσχηκεν, οὕτω καὶ οὗτοι, τῷ καθηγουμένῳ πειθόμενοι... τὴν τῶν ἀποστόλων καὶ τοῦ Κυρίου πολιτείαν μετ' ἀκριβείας μεμίμηται». Εἶναι ζηλευτὴ δόξα καὶ τιμὴ καὶ γιὰ τὸν Μοναχισμό καὶ γιὰ τοὺς μοναχοὺς τὸ ὅτι στὴν ἅγια τους πορεία ἔχουν συνοδοιπόρο κι' ἀδελφὸ τὸν Κύριο. Νὰ γιατί στὶς λίγες κι' ἐκλεκτὲς ψυχὲς ποῦ, ἀκολουθώντας τὸν δρόμο τοῦτο, φαίνονται «σαλὲς» στὰ μάτια τοῦ κόσμου βρίσκομε ἓνα ἀνεξήγητο ἐνθουσιασμό, μιὰ βαθειὰ ἱκανοποίησι, καίτοι λείπουν οἱ ἐξωτερικὲς ἐκεῖνες συνθήκες ποῦ μάθαμε νὰ μᾶς γεμίζουν ἀπὸ χαρὰ τὴν καρδιά. Ὅταν ὁ μοναχὸς νοιώθῃ τὴν τιμὴ καὶ τὴν εὐθύνη καὶ κατανοῇ τὴ σημασία αὐτῆς τῆς ἀληθείας, τότε αἰσθάνεται «ωραίων ωραιότερος», κατὰ τὸ ἅγιο Συμεὼν τὸν Νέο Θεολόγο.

Ἰδρυτὴς λοιπὸν τοῦ Μοναχισμοῦ ὁ Κύριος. Ὅμως ὁ Μονα-

ΕΝΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΤΡΙΗΜΕΡΟ ΣΤΗΝ ΤΗΝΟ

ΞΕΝΑΓΗΣΙ

Ὁ ἥλιος ἔχει κρυφτεῖ, ὡς ἀποχωροῦμε ἀπὸ τὸ Ναό, πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Σύρου... Ἀνάλαφροι, ἀναβαφτισμένοι στὸν ὠκεανὸ τῆς προσευχῆς, ποὺ πλημμυρίζει τὸν ἅγιο χῶρο τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, παρακολουθοῦμε τὴν ξενάγησι μὲ τὴ συνοδεία τοῦ εὐγενικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἱεροῦ Καθιδρύματος. Πρῶτα τὰ ἱερά κειμήλια. Στολές χρυσοῦφαντες ἱερατικές, Τίμιοι Σταυροί, ἅγια Εὐαγγέλια, ἀστραφτερὰ Ἱερά σκεύη, ἀγιώτατα πολύτιμα ἀφιερῶματα... Καθ' ἓνα μιὰ ἱστορία, ἓνα χρονικό.

Ἡ αἴθουσα τοῦ Μουσείου ἔπειτα. Γκύζης, Λύτρας, Χαλεπᾶς, Λαμέρας, Βιτάλης, Σῶχος, Φιλιππότης κι' ἄλλοι.

χισμὸς τὸ πλήρες σύστημά του καὶ τὴν ὀργάνωσί του τὴ βρῆκε πολὺ ἀργότερα μὲ τὴ βοήθεια μεγάλων πατέρων. Ὁ Κύριος ἔβαλε τὸ θεμέλιο, ἔρριψε τὴν ἰδέα ποὺ «ὄλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν» τοῦτον. Ἄφησε ὅμως στὴν εὐχέρεια τῆς κάθε ψυχῆς τὴν ἐκλογή τῆς μίας ἢ τῆς ἄλλης μορφῆς γιὰ τὴν πραγμάτωσι αὐτῆς τῆς ἰδέας. Ὁ Κύριος στάθηκε πάνω ἀπὸ τίς διάφορες ἀποκλίσεις καὶ μορφές τῆς μοναχικῆς ζωῆς. Ζήτησε ἀφιέρωσι κι' ἀγάπη στὸ Θεό. Καὶ ἀσφαλῶς στέλνει τὴν εὐλογία Του σὲ κάθε μορφή παρθενικοῦ βίου, καὶ στὸν ἀσκητισμὸ καὶ στὸ κοινόβιο, καὶ στὴ θεωρία καὶ στὴν πρᾶξι, ἀρκεῖ ὅλ' αὐτὰ νὰ φέρνουν τὴ σφραγίδα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐγκυρότητος.

Ἀπὸ τίς θεῖες πηγές τῶν χρόνων τοῦ Ἰησοῦ πηγάζει ὁ Μοναχισμὸς μας καὶ σὰν θεσμὸς καὶ σὰν πρᾶξις. Ἐχει τὴν εὐλογία Του. Οἱ μοναχοὶ εἶναι στρατιῶτες κάτω ἀπ' τὴν σημαία τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτοὺς ὁ Χριστὸς εἶναι ἀρχηγὸς τους. Ὁ δρόμος τῆς μοναχικῆς τελειώσεως εἶναι δοξασμένος ἀπ' τὸ πέρασμα τοῦ Κυρίου, τιμημένος ἀπ' τὴν παρουσία Του. Καταλάμπεται ἀπὸ τὸ οὐράνιο φῶς, τὸ ἔκπαγλο τοῦ Ἰησοῦ μεγαλεῖο. Στρατευμένοι κάτω ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ τὴ μορφή οἱ μοναχοὶ βαδίζουν τὴν στρατὰ ποὺ Ἐκεῖνος πρῶτος ἐβάδισε. Καὶ μὲ ἀφοσίωσι καὶ πίστι θερμῇ, «ἀφορῶντες» σ' Ἐκεῖνον τὸν ἀρχηγὸ καὶ τελειωτῆ, μένουσι στὶς ἐπάλλξεις τοῦ καθήκοντος. Εἶναι ἢ καλύτερη προσφορά, ἢ πολυτιμότερη ὑπηρεσία τους στὸν Ἰδρυτὴ τῆς πολιτείας τους.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

“Υστερα οἱ ἄλλες αἰθουσες τῶν ἐκθεμάτων, ἡ εὐρεσις, τὸ ἀγίασμα, τὰ βαπτιστήρια, τὸ μαουσολεῖο τῆς «Ἑλλης» καὶ τέλος ἡ «Διαρκῆς Θεομητορικὴ Ἐκθεσις».

“Ἐνας ἀπέραντος σεβασμός, μιὰ ἀνέκφραστη ἱκανοποίησι, ξεχειλίζουν στὶς καρδιές μας... “Ὅλα ὅσα εἶδαν τὰ μάτια μας, ὅσα ἄκουσαν τ’ αὐτιά μας, μᾶς κάνουν ἀνάλαφρους, μᾶς θωπεύουν τὸ εἶναι μας, σὰν τὸ ἴδιο τὸ Πανάσπιλο χέρι τῆς Ἀμόλυνης Παρθένου ν’ ἀπλώθηκε καὶ νὰ μᾶς χაίριζε στοργικά.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΒΡΑΔΥ

“Ὁρα 9 μ.μ. “Ἐνα κτύπημα ἤσυχο τοῦ μικροῦ σήμαντρου τοῦ Φροντιστηρίου μᾶς καλεῖ στὸ Δεῖπνο.

“Ὁ Σεβασμιώτατος «εὐλογεῖ τὴν βρῶσιν καὶ τὴν πόσιν».

Τὴν ἤρεμη ἀτμόσφαιρα τοῦ τέλους τοῦ δείπνου στεφανώνουν ἀξέχαστες στιγμές. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς αὐριανῆς μας προσέλευσης στὴν Τράπεζαν τοῦ Κυρίου, διαβάζονται ὑποβλητικὰ στροφές ἀπὸ τὸ «Κοινωνικὸν» τοῦ Γ. Βερίτη.

“Ἡ ὑπέροχη ἀτμόσφαιρα δίνει τὴ δυνατότητα ν’ ἀπαγγελθῆ, μέσα σ’ ἄφατη ἔξαρσι, τὸ παρακάτω ποίημα (ἔστω κι’ ἀδούλευτο) γραμμένο ἐπίκαιρα, μέσα στὸ πλοῖο τὴν ὥρα τοῦ ταξιδιοῦ:

ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ

Γοργόφτερο καράβι πεντακάθαρο,
πετώντας τὰ γλαυκὰ νερὰ τοῦ Αἰγαίου,
μᾶς φέρνει στὸ Νησί προσκυνητὲς
τῆς Μεγαλόχαρης Μητρὸς τοῦ Ναζωραίου.

Μάνα! Μεγάλῃ Μάνα! Μάνα ὀλόφωτη,
Παρθένα Εὐαγγελίστρια τῆς Τήνου,
τῶν Ἱερῶν βλόγα τὴν ἀπλῆ
τὴν παρουσία κι’ ἑλεός μας γίνου!

“Ἦρθαμε μὲ λαχτάρ’ ἀνείπωτη
ἴδω πού χιλιάδες χεῖλια σὲ φιλοῦνε,
ἴδω πού μπροστά Σου μάτια δὲν μποροῦν
ἀδάχρυτα τὸν πόνο τους νὰ ποῦνε.

“Ἦρθαμε στ’ ἄκουσμα καὶ λάλημα
τὸ μέγα καὶ φριχτὸ τῶν Πανελλήνων,
νὰ προσκυνήσουμε τὰ χέρια, πού κρατοῦν
τ’ Ἀρχάγγελου τὸ πάλλευκο τὸ κρῖνον.

Ποιὸς δὲ Σὲ ξέρει, Παναγιά μου Τηνιακιά,
ποιὸς δὲ Σὲ ξέρει, Μεγαλόχαρη Παρθένα;
"Ὅπου κι' ἂν ζοῦν Ὁρθόδοξες καρδιές,
στηρίζουν τὶς ἐλπίδες των σὲ Σένα.

Κι' ἐμεῖς τοῦ Γυιοῦ Σου, ποὺ σταυρώθηκε,
ἄμαρτωλοὶ Πρεσβύτεροι, θυσία
φέραμε τῆς ψυχῆς μας τὸ λυγμό,
στὴ Χάρη Σου, ζητῶντας προστασία.

Θύτης Ἐκεῖνος, Ἀρχιθύτης καὶ Σωτήρ,
κι' ἐμεῖς ντυμένοι τῆς Ἱερωσύνης χάρη,
«τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν» τοῦ λέμε, Σοῦ προσφέρουμε
κι' εἶναι στοὺς ὤμους μας τρανὰ τὰ βάρη.

Τὰ βάρη μιᾶς εὐθύνης π' ἀναδέχτηκε
καθένας μας, μὲ σύμφυτο τὸ πάθος.
«Δερμάτινοι χιτῶνες», πῶς μποροῦν,
νὰ ζοῦνε δίχως σφάλμα, δίχως λάθος;

Τὰ κρίματά μας ἄβυσσος θολή,
πλήθος «ὕπὲρ τὴν ψάμμον τῆς θαλάσσης».
Ἐσύ, Παρθένα Μεγαλόχαρη,
στὴ σκέπη Σου καθένα νὰ σκεπάσης.

«Οὐδεὶς προστρέχων ἐπὶ Σοί
κατησχυμένος» φεύγει, μ' ἄλγους πλήθη.
Τῇ χάρη «αἰτεῖται» καὶ «τὸ δῶρημα
λαμβάνει»· κι' εἶν' ὡς ν' ἀνεστήθη!

Κι' ἐμᾶς ἀνάστησε Πανάχραντη.
Τοῦ βίου μᾶς κύκλωσαν οἱ ζάλες.
Ἡ Παρακαταθήκη ἔχει χρανθῆ.
Εὐθύβολες, τ' ἀντίπαλου, εἶν' οἱ μπάλες.

Κι' ὅταν ἡ μέρα θάρθη ἀπαιτητῆ
τὴν Παρακαταθήκη αὐτὴ νὰ κάνη,
Μάνα! ὦ Μάνα Μεγαλόχαρη,
κάνε ἢ μετάνοια, πρῶτα, νὰ σημάνη.

Θερμὴ πρεσβεία κι' ἀπροσμάχητο
«τῶν προστρεχόντων Σοι», Παρθένε, «τεῖχος»,

φέρει γαλήνη στὶς ψυχές και πές:
«Τῆς ἁμαρτίας ὑπερθεν» και δίχως

ἀμπλακημάτων βάρη ἀσήκωτα
ἀπ' τὸ Νησί νὰ φύγουμε τῆς Τήνου.
Κάνε τὸ πετραχήλι μας νὰ διαλαλῇ
«τὸν ἔλεον», πού μᾶς χάρισες Ἐκεῖνου.

16.9.1969

Μέσα στὸ πλοῖο.

Μὲ προπαρασκευασμένο τὸν ψυχικό μας κόσμο, ὀδηγοῦνται τὰ βήματά μας στὸ Παρεκκλήσιο γιὰ τὸ Ἄποδειπνο. Οἱ προσευχές μας ἐνώνονται μὲ τὸ εὐωδιαστὸ θυμίαμα μπρὸς στὸν Ἐσταυρωμένο.

Μετὰ τὸ «Δι' εὐχῶν» σχηματίζουν τὰ καθίσματά μας ἓνα ὀρθογώνιο τετράπλευρο κάτω ἀπὸ τὸν ἑναστρο οὐρανό, μέσα στὴν ἀπόλυτη γαλήνη τῆς νύχτας.

Μιὰ γωνιά τοῦ μεγάλου πλακοστρωμένου προαυλίου γίνεται μυσταγωγικὴ κλίμακα, πού ὀδηγεῖ σ' ἀξέχαστους στοχασμούς.

Τὸ «Θέμα» ἔχει ἀπόψε ὁ Ἅγιος Χαλκίδος. Μᾶς μιλεῖ γιὰ «τὴν ἀξία και τὴν τεχνικὴ τῆς περισυλλογῆς». Πόσο εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὸν καθένα ἡ περισυλλογή, ἡ οὐρανοδώρητη αὐτὴ παρένθεσι στὴν πεζότητα τῆς καθημερινότητας... Πόσο μᾶς βοηθεῖ νὰ νοιώσουμε τὴν ἀνάγκη της, τὴν ἀξία της, τὸ σκοπὸ της, ἡ ἡρεμὴ διδαχὴ τοῦ Σεβασμιωτάτου... Μ' ἓναν ἀπαλὸ ὕμνο κλείνουμε τὴν πνευματικὴ πανδαισία τῆς πρώτης ἡμέρας... Τὰ ὑπνοδωμάτια περιμένουν...

«Σκεπασθήσομαι ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πτερυγῶν σου και κοιμηθήσομαι και ὑπνώσω...».

ΔΕΥΤΕΡΗ ΜΕΡΑ - ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Ὁ Ὁρθρος μᾶς βρῆκε στὸν πανῆρο Ναό. Ἀρχιερατικὸ συλλεῖτουργο. Πλήθος οἱ Ἱερεῖς και Διάκονοι. Στὴν Τράπεζα τοῦ Κυρίου κι' ἄλλοι, πού δὲν λειτούργησαν... Κήρυγμα ἀπὸ τὸν Παν. Ἀρχιμ. Κωνστ. Χρησιτίδη γύρω ἀπὸ τὸ ρόλο τοῦ Ἱερέως και τὴν ἀξία τῆς ἀποστολῆς του... Εἶμαι ἀπόλυτα βέβαιος πὼς οἱ φλογισμένες προσευχές μας τῆς Λειτουργίας αὐτῆς συγκλόνισαν ὅλους σας σωστικά. «Κάτι διαφορετικὸ» γίνηκε σήμερα ἐντὸς μας.

Ὡ Παναγία Μεγαλόχαρη! Ἄκουσε τῶν Λειτουργῶν τοῦ Μονογενοῦς Σου τίς «ἐκ βαθέων» ἀναφωνήσεις τῶν ἐσώτατων πόνων και πόθων...

ΣΤΑ «ΔΥΟ ΧΩΡΙΑ»

Μετά τὸ ρόφημα στὴν τραπεζαρία τῆς Σχολῆς δυὸ λεωφορεῖα μᾶς περιμένουν. Ἀνηφορίζουμε γιὰ τὰ «Δυὸ χωριά». Ὁ δρόμος, ὅλο στροφές κι' ἀνήφορος, ξεδιπλώνει κάθε τόσο κι' ἓνα ἐπιβλητικώτερο θέαμα. Ἡ πόλις καὶ τὸ λιμάνι κάτω. Ἡ Σύρος ἀπέναντι. Στὴν ἄλλη πλευρὰ ἡ Δῆλος, ἡ Μύκονος. Μακρύτερα ἡ Πάρος καὶ ἡ Νάξος. Μπροστά μας καὶ πέρα, ἡ γαλάζια θάλασσα.

Ὅπως περνοῦμε, στοχαζόμαστε τὸ μόχθο τῶν χωρικῶν γιὰ νὰ κατακτήσουν τὴ γῆ. Μᾶς μιλοῦν γιὰ τὸν τίμιο ἰδρώτα τους οἱ «ἐπάλληλες» λουρίδες τῆς γῆς, δημιουργημένες με' «ξερολιθιές», γι' ἀντιστήριγμα. Δὲν ἔχει κάμπο καὶ λιβάδια ἐδῶ. Ἡ καλλιεργήσιμη γῆς εἶναι ἐλάχιστη. Τεχνικὰ κατασκευασμένη στὰ πλευρὰ τῶν ὄρεινῶν ὄγκων.

Διάσπαρτες οἱ περιοχές ἀπὸ πυργωτὰ ὀρθογώνια κτίσματα. Εἶναι «περιστεριῶνες». Αὐτοὶ ἐξασφάλιζαν στὸν ἀγρότη τὸ φτηνὸ κρέας καὶ τὸ πολυτίμο λίπασμα... Κοπάδια «τ' ἄχολα περιστέρια» φτερουγίζουν στὸ πέρασμά μας.

Ἀνεβαίνουμε πάντα. Περνοῦμε μέσα ἀπὸ τὸ χωριὸ Τριαντάρος. Ἀνεβαίνουμε ἀκόμα καὶ φτάνουμε στὰ «Δυὸ χωριά». Τὰ λένε «Δυὸ», μὰ πρόκειται γιὰ «ἓνα», με' θαυμάσια θέα, πολλὰ νερά, φιλόξενους κατοίκους.

Στὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ βρίσκουμε δροσερὸ τρεχούμενο νερό, ἐπιθυμητὴ σκιά καὶ πρόθυμο κέρασμα ἀπὸ τὸν καλόκαρδο Ἐφημέριο. Εἶμαστε ἐπισκέπτες· γιορτάζει καὶ ἡ Πρεσβυτέρα σήμερα-Σοφίας καὶ τῶν 3 θυγατέρων αὐτῆς. Δὲν ἀρνιόμαστε τὸ γλυκό, τὸ ἀναψυκτικό, τὰ φρεσκοκομμένα σῦκα.... Τούτη τὴ στιγμή ἀκριβῶς καλοῦν τὸν Πανος. Πρωτοσύγκελλο στὸ τηλέφωνο τοῦ χωριοῦ... Περίεργο!

—Ὡς ἐδῶ, Ἄγιε Πρωτοσύγκελλε, σᾶς κυνηγοῦν τὰ τηλέφωνα; Δὲν εἶμαστε δὲ στὸ Γραφεῖο τὸ πολυάσχολο...

Μὰ τοῦτο τὸ τηλέφωνο ἦταν διαφορετικὸ. Τηλεφωνοῦσε ὁ Μακαριώτατος... Ἡ λύπη Του μεγάλῃ πού δὲν ἦταν μαζί μας... Μᾶς στέλνει τὴν ἀγάπη Του, τὸ ἐνδιαφέρον Του, τίς πατρικὲς εὐχές Του.

Αἰσθησι, ἱκανοποίησι, θωπεία στοργικὴ γέννησε τὸ τηλεφώνημα αὐτό.

Συγκεντρωμένοι σὲ μιὰ εὐλογημένη συντροφιά ὅλοι μαζί, με' αὐξανόμενο σιγά-σιγά τὸ κύκλο τῶν χωρικῶν γύρω μας, ἀκοῦμε τὸ Σεβασμιώτατο, με' τὴ Γραφὴ στὰ χέρια μας: Ματθ. ΣΤ' 6.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

183. Εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας ἐφ' ὅσον ἀπευθυνόμεθα στὴν ἀρχὴ εἰς τρίτον πρόσωπον («Χριστὸς ὁ ἀληθινός...») δὲν πρέπει νὰ συνεχίσωμε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕως τέλους («καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ κεκοιμημένου δούλου αὐτοῦ»); Δὲν εἶναι σολοικισμὸς αὐτὸ πού ἀκούεται συχνά: «καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ κεκοιμημένου δούλου σου»; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Κ. Ἀργίτη).

Τὸ ὀρθὸ ἀναμφιβόλως εἶναι τὸ «δούλου αὐτοῦ». Ὅλα ἐξ ἄλλου τὰ λειτουργικὰ βιβλία αὐτὸ ἀκριβῶς γράφουν. Ἡ ἀπόλυσις εἶναι πάντοτε συντεταγμένη σὲ τρίτο πρόσωπο, γιὰτὶ δὲν εἶναι «εὐχὴ» δηλαδὴ προσευχὴ πρὸς τὸν Θεό, ἀλλὰ εὐλογία τοῦ ἱερέως πρὸς τὸν λαὸ ἐπὶ τῇ λήξει τῆς ἀκολουθίας. Ὅπως καὶ στίς

«Τὸ ταμιεῖον» καὶ τὸ «κλείσας τὴν θύραν σου» συνδέονται μὲ τὰ χθεσινοβραδυνὰ λόγια τῆς περισυλλογῆς. Ὑπογραμμίζεται («ἢ κατὰ μόνας» («μόνοι μόνω Θεῷ») ἐπικοινωνία τοῦ Ἱερέως... Ἀκολουθεῖ ἐποικοδομητικὴ διατύπωσις σκέψεων, μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα ἀπολύτου πνευματικότητος. Συνοψίζει ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ ἀκολουθοῦμε τὸν Ἐφημέριον τοῦ χωριοῦ νὰ προσκυνήσουμε στὸ Ναὸ του.

Γραφικὸ τὸ πέρασμα ἀπὸ σκεπασμένες διαβάσεις ἀνάμεσα στὰ σπίτια τῶν κατοίκων. Στοῦς μὲ καθάρια νησιώτικη ὑποβλητικὴ κατασκευή.

Πεντακάθαρος ὁ Ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, μὲ ἕξοχο γλυπτὸ μαρμάρينو τέμπλο, ἄμβωνα, δεσποτικὸ, προσκυνητάρια... Ὁλοζώντανη ἢ φροντίδα τοῦ Ἱερέως καὶ τῶν Χριστιανῶν γιὰ τὸ Ναὸ τους. Ἡ ἐπίσκεψις γίνηκε ἀνειδοποίητα καὶ σ' ἀνύποπτο χρόνο. Τοῦτο ἔχει βασικὴ ἀξία στὸ ἀληθινὰ ἐπιμελέστατα φροντισμένο ἔσωτερικὸ τῆς «Ζωοδόχου Πηγῆς».

Ὡρα νὰ κατηφορίζουμε... Χωρὶς τὴν παραμικρὴ παραβίασι τοῦ χρόνου, γινόμεσθε καλοδεχόμενοι ἀπὸ τὸ Διευθυντὴ τοῦ Φροντιστηρίου στὴν τράπεζα, γιὰ τὸ γεῦμα.

(Συνεχίζεται)

Πρωτοπρεσβύτερος ΚΩΝΣΤ. Β. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ

ἄλλες παρόμοιες εὐλογίες τοῦ λειτουργικοῦ μας τύπου («Ὁ Θεὸς οἰκτιρήσαι ἡμᾶς...»), ὁ ἱερεὺς δὲν εὐλογεῖ ἀπ' εὐθείας ὁ ἴδιος τὸν λαό, ἀλλὰ κατὰ μετριόφρονα τρόπο ὑποκρύπτει τὸν ἑαυτό του καὶ εὐχεται σὲ τρίτο πρόσωπο. Ἀκριβῶς δὲ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν ὁ ἱερεὺς εὐχεται ὅπως ὁ Χριστὸς διὰ τῶν πρεσβειῶν τῶν ἁγίων Του ἐλεήσῃ καὶ σώσῃ τοὺς πιστοὺς, στὴν νεκρώσιμο δὲ ἀπόλυσι ἐπὶ πλέον ὅπως ἀναπαύσῃ καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ προκεκοιμημένου χριστιανοῦ, τοῦ δούλου Του.

Στὴν ἐσφαλμένη διατύπωσι τῆς νεκρωσίμου ἀπολύσεως («τοῦ δούλου σου») ὑποπίπτουν μερικοὶ παρασυρόμενοι ἴσως ἀπὸ τὰ δύο μεταγενέστερα παρέμβλητα στοιχεῖα ποὺ περιβάλλουν τὴν ἀπόλυσι, δηλαδὴ τὸ «Δόξα σοι, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἡ ἐλπίς ἡμῶν, δόξα σοι» στὴν ἀρχὴ καὶ τὸ «Δι' εὐχῶν...» στὸ τέλος, ποὺ ἔχουν τὸν τύπο εὐχῶν - προσευχῶν ἢ «στίχων», ὅπως τὰ ἐχαρακτῆριζαν παλαιότερα, καὶ δίνουν τὴν ἐντύπωσι ὅτι ἀποτελοῦν κάτι τὸ ἐνιαῖο μὲ αὐτὴν.

Ἀ λ λ η λ ο γ ρ α φ ί α

Αἰδεσιμ. Δ. Ἀσημακόπουλον. Εἰς τὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 114 ἐρώτησιν γίνεται λόγος διὰ τὸ θέμα ποὺ ἐρωτᾶτε. Καθ' ὅλας τὰς Κυριακὰς καὶ τὰ Σάββατα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἐπιτρέπεται κανονικῶς ἡ κατάλυσις μόνον οἴνου καὶ ἐλαίου.

Αἰδεσιμ. Π. Ζουναλάκη. Ἡ ὑπ' ἀριθμ. 110 ἐρώτησις ἀναφέρεται εἰς τὸ θέμα τῆς ἐρωτήσεώς σας. Ἀκριβέστερον πρέπει νὰ λέγεται τὸ «Δι' εὐχῶν...», ἀλλὰ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» ἐπεκράτησε σχεδὸν παντοῦ.

Φ.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεως τῶν γνωστοποιούν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἴρηται Περιδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῇ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

Η ΑΓΝΩΣΤΗ ΟΔΟΣ

Ὁ προφητάναξ Δαυῖδ, στὸν περίφημο ν' Ψαλμό, τὸν Ψαλμό τῆς μετανοίας του, γνωρίζει πολὺ καλά τί ζητᾶ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τί ὑπόσχεται στὸν Θεό. Ζητᾶ ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ τοῦ ξεπλύνῃ τὴν ἀνομία, πὸ τοῦ βαραίνει τὴ συνείδηση. Νὰ τοῦ συγχωρήσῃ τὸ φταιξιμο. Νὰ τὸν στερεώσῃ, μὲ «πνεῦμα ἡγεμονικό», στὴν καινούργια ζωὴ, ζωὴ ἀγιότητος. Καὶ ὑπόσχεται νὰ ἐπιδιώξῃ ὄχι μόνον τὴ δικὴ του τελείωση, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτωλῶν τὴν ἐπιστροφή, μιὰ ἀνάγκη κάθε ψυχῆς πὸ ξανακερδίζει, μὲ τὴ μετάνοια, τὸν Θεό. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία τοποθετεῖ καὶ στὰ χεῖλη μιᾶς ἄλλης ψυχῆς ὀνομαστῆς γιὰ τὴ μετάνοιά της λόγια ἀνάλογα μὲ τὴ διαβεβαίωση τοῦ Δαυῖδ ὅτι θὰ ἐδίδασκε στοὺς ἀνόμους τὶς ὁδοὺς τοῦ Κυρίου. Καὶ ἡ πόρνη τοῦ Εὐαγγελίου λέγει στὸν Χριστὸ μὲς ἀπὸ ἓνα τροπάριο τῆς Μεγάλης Τετάρτης: «Καὶ πλησίον τελωνῶν σε κηρύξω, εὐεργέτα φιλόνηρωπε».

Καὶ ὅμως, μέσα σὲ ὅλη αὐτὴ τὴ φλογερὴ διαύγεια τοῦ ν' Ψαλμοῦ, ὑπάρχει ἓνας στίχος ὅπου ὁ ποιητὴς ὁμολογεῖ ἄγνοια. «Γνώρισόν μοι», λέγει στὸν Θεό, «ὁδὸν ἐν ἣ πορεύσομαι». Ὁ στίχος δημιουργεῖ ἀπορία. Ὁ Δαυῖδ ὑποτίθεται ὅτι ξέρει πολὺ καλά τὸν δρόμο πὸ πρέπει νὰ πάρῃ. Εἶναι ὁ δρόμος τοῦ Θεοῦ. Ὁ δρόμος τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐπανορθώσεως. Ὁ δρόμος τῶν ὑποσχέσεων τῆς μετανοημένης ψυχῆς, πὸ ποθεῖ μὲ ἄκρατο πάθος ἀγάπης τὶς θεῖες ἐντολές. Πῶς εἶναι δυνατόν, λοιπόν, νὰ ζητᾶ ὁ Δαυῖδ νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ ὁ Θεὸς δρόμο;

Ἡ ἀπορία δὲν εἶναι βάσιμη, γιὰ ὅσους ἔχουν τὴν πείρα τῆς ἀληθινῆς μετανοίας.

Μετάνοια σημαίνει ἀλλαγὴ ζωῆς. Παράτημα τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐγκόλπωση τῆς ἀρετῆς. «Ὁχι» στὸν Διάβολο καὶ «ναὶ» στὸν Θεό. Αὐτὸ εἶναι τὸ γενικὸ σχῆμα τῆς μετανοίας. Ἄλλὰ στὴν πράξη, στὴν ἐφαρμογὴ, δὲν ἀρκεῖ τὸ γενικὸ σχῆμα. Ὑπάρχουν τώρα οἱ λεπτομέρειες, οἱ τρόποι, τὰ διάφορα «πῶς». Ἀπαιτεῖται μιὰ ἰδιαίτερη φώτιση τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ σημειωθοῦν τὰ σωτήρια βήματα πρὸς τὸ θέλημά Του. Δὲν φτάνει τὸ ὅτι θέλει κανεὶς νὰ ἀλλάξῃ ζωὴ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ξέρῃ καὶ πῶς θὰ τὴν ἀλλάξῃ, τί τόνο πρέπει νὰ δώσῃ στὴν καινούργια του ζωὴ, τί ρυθμὸ νὰ τῆς βάλῃ, μὲ τί διαβάθμιση νὰ προσαρμόσῃ τὸν ἑαυτό του σ' αὐτὴ. Γιατί, ἂν δὲν προχωρήσῃ μ' ἓνα φωτισμένο ρεαλισμὸ, κινδυνεύει νὰ ξαναπέσῃ, νὰ ματαιώσῃ οἰκτρὰ τὴν πορεία του πρὸς τὰ ἄνω.

Ἡ εἰλικρινὴς καὶ βαθειὰ μετάνοια εἶναι μιὰ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ

ὅλη τὴ φοβερὴ πραγματικότητα τῆς ἀγιότητος, μιὰ εἴσοδος στὶς φλόγες τοῦ θείου ἔρωτος. Νομίζει κανεὶς τότε ὅτι ἡ ἀγάπη στὸν Θεὸ εἶναι μέσα του τόσο δυνατὴ, τόσο ἀπόλυτη, ὥστε δὲν περιμένει στὰ πρῶτα του βήματα στὴν καινούργια ζωὴ του τίποτε τὸ μέτριο καὶ τὸ σχετικόν. "Ὅτι ὄλες οἱ ἀρετὲς εἶναι στὸ χέρι του, σὰν μιὰ ἐντελῶς φυσικὴ καὶ αὐτονόητη πραγματοποίησις. Κινδυνεύει ἔτσι νὰ παρασυρθῆ σὲ ἀκρότητες, νὰ ἐπιδοθῆ, ἀδύνατος ἀκόμη, στὰ μεγάλα παλαίσματα, ὅπου τὸ πιὸ πιθανὸ εἶναι νὰ συντριβῆ, ὅπου караδοκεῖ ἡ ἀπόγνωσις.

"Ἐχει, λοιπόν, ἀνάγκη νὰ τοῦ γνωρίσῃ ὁ Θεὸς «ὁδὸν ἐν ἣ πορεύσεται», νὰ τὸν ὀδηγήσῃ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα στὴ σωστὴ ἀπὸ ἀποψη τόνου πορεία, ὥστε ἀνάλογο μὲ τὴ δύναμη καὶ τὴν ἀντοχὴ τῆς ψυχῆς του νὰ εἶναι καὶ τὸ προχώρημά της. Ἡ ὁρμὴ της δὲν ἀντιστοιχεῖ στὴν πραγματικότητά που περιμένει μετὰ τὴ μετάνοια. Εἶναι μιὰ ὁρμὴ ποὺ χρειάζεται χαλιναγώγησις, μὲ τὸν ρεαλισμὸ τῆς ταπεινοφροσύνης. Μέσα στὸν πνευματικὸ καημὸ τῆς μετανόιας, νομίζουμε ὅτι τὸ ὠμέγα τῶν ἀρετῶν εἶναι κοντὰ μας. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀρχίσουμε ἀπὸ τὸ ἄλφα τους καὶ νὰ προχωρήσουμε μὲ σύνεση, ἂν δὲν θέλουμε νὰ μᾶς τσακίσῃ ἡ προσπάθεια καὶ ὁ ἀγὼν ποὺ ἀναλαμβάνουμε.

«Γνώρισόν μοι ὁδὸν ἐν ἣ πορεύσομαι» σημαίνει: «Μάθε με, Θεέ μου, πῶς νὰ διαλέξω τί πρέπει νὰ κάνω τώρα καὶ τί νὰ ἀφήσω γιὰ ἀργότερα, γιατί οἱ δυνάμεις μου δὲν εἶναι ἀκόμη ἀρκετές. Γιὰ νὰ κάνω σωστά αὐτὴ τὴν ἐκλογή, ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ τὴ δικὴ σου χειραγωγία, ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν ὠθησις ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ μέτρο, ὄχι μόνο ἀπὸ τὴ φορά ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ὄριο. Αὐτὰ τὰ παίσιμα εἶναι ἡ ἄγνωστί μου ὁδός, ποὺ ἡ χάρις Σου θὰ μοῦ γνωρίσῃ».

Γιὰ νὰ μᾶς δοθῆ αὐτὴ ἡ φώτισις, δὲν ἀρκεῖ ἡ σχετικὴ αἴτησις μέσα στὶς προσευχές. Δὲν εἶναι μιὰ φώτισις ποὺ παρέχεται μονάχα ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν ἀναζητήσῃ κανεὶς καὶ ἀπὸ ἄλλα μέσα. Δίνεται καὶ μὲ τὰ λόγια, τὶς συμβουλὲς καὶ τὶς ὑποδείξεις ἐμπειρῶν πιστῶν, πρὸ παντὸς δὲ ἀπὸ τὸν πνευματικόν. Αὐτὸς ποὺ δέχθηκε τὴν ἐξομολόγησις τῆς μετανοημένης ψυχῆς εἶναι σὲ θέσις καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον νὰ τὴν καθοδηγήσῃ στὰ πρῶτα της βήματα, προφυλάγοντάς τὴν ἀπὸ τὶς ἐπικίνδυνες ἀκρότητες, ἀπὸ τὶς πτώσεις ποὺ συνεπιφέρει ὁ ἄκρατος καὶ κοντόθωρος ζήλος, ὁ ἀχαλίνωτος καὶ ἀφώτιστος ἐνθουσιασμός.

"Ἐτσι ὁ ἄνθρωπος «γνωρίζει ὁδὸν ἐν ἣ πορεύσεται» καὶ οἰκοδομεῖ σταθερὰ καὶ βέβαια τὸν χριστιανικὸν ἑαυτό του, προχωρώντας καὶ πλησιάζοντας ὁλοένα πιὸ πολὺ τὸν εὐαγγελικὸν τύπον τοῦ χριστιανικοῦ, ζώντας τὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ μέσα στὸ ὑγιές της πνεῦμα.

Αὐτὸ τὸ αἶτημα ὑπάρχουν ψυχές ποῦ δὲν τὸ διανοοῦνται. Ἔτσι, ὁ πνευματικὸς πρέπει νὰ ἔχη ὁ ἴδιος τὴ σχετικὴ μέριμνα καὶ νὰ σταθῆ με ἰδιαίτερη προσοχὴ καὶ φροντίδα στὸ πλευρὸ τῆς ψυχῆς ποῦ εἰσέρχεται στὴν καινούργια, τὴν ἀναγεννημένη ζωὴ. Ἡ ἐξαγόρευση καὶ ἡ ἄφεση εἶναι μιὰ ἀφετηρία αὐτῆς τῆς ζωῆς, δὲν εἶναι τὸ πᾶν. Τὸ μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως ἔχει γύρω του ἓνα εὐρὺ περιθώριον ποιμαντικῆς ἀπασχολήσεως τοῦ πνευματικοῦ με τὸν κάθε πιστὸ ποῦ περνᾷ ἀπ' αὐτό. Ὁ πιστὸς θέλει ἐπίβλεψη, παρακολούθηση στὶς προσπάθειές του, ὁδήγηση καὶ συμπαράσταση. Ἀπὸ μιὰ οὐσιώδη ἄποψη, ὁ πνευματικὸς τοῦ πατέρας εἶναι ποῦ θὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὴν ἄγνωστη ὁδὸ, γιὰ τὴν ὁποία μιλάμε, καὶ θὰ τὸν βάλῃ νὰ περπατήσῃ σ' αὐτὴ, ἐξασφαλίζοντάς τον ἀπὸ ὀλέθρια παραπατήματα καὶ ἐκτροχιασμούς, ὅπου μπορεῖ νὰ τὸν παρασύρῃ ὁ Σατανᾶς «μετασηματιζόμενος εἰς ἄγγελον φωτός» (Β' Κορ. ια' 14). Ὅπως ὁ Κύριος στὸν Ζακχαῖον, ἔτσι καὶ ὁ πνευματικὸς στὴν κάθε ἀληθινὰ μετανοημένη ψυχὴ ἀπευθύνει με ἓνα «σπεύσας κατὰβηθι» (Λουκ. ιθ' 5), τὴν πρόσκληση τῆς καθόδου ἀπὸ τῆ συναισθηματικῆς ἔξαρση, ἀπὸ τῆ συκομορέα τῶν ἐνθουσιασμῶν, στὸ χῶμα τῆς πράξεως, στὴν ὁδὸ τῆς ἐφαρμογῆς. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐπιτυγχάνεται ἡ πραγματοποίηση τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ δὲν εἶναι μονάχα τὸ νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Θεό, ἀλλά, πρὸ παντός, τὸ νὰ μείνῃ κοντὰ στὸν Θεό.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Α'. — **Ἐπίκαιρα**. — **Μητροπολίτου Ζιχῶν καὶ Νευροκοπίου Νικοδήμου**, Ἡ διακονία τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως καὶ αἱ δέκα ἐντολαί. — **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τὸ κήρυγμα Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. — **Ἰωάννου τῆς Κροναστάδης**, Σκέψεις γιὰ τὴν Ὁρθόδοξο Λατρεία. Μετάφρασις **Ἀρχιμ. Μελετίου Καλαμαρά**. — **Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Σταυροπούλου**, Θείας κοινωνοὶ φύσεως. Ἡ ὁδὸς τῆς ἐνώσεως τοῦ ἀνθρώπου με τὸν Θεόν. — **Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Παρασκευαΐδου**, Γνωριμία με τὸν Ὁρθόδοξο Μοναχισμό. — **Πρωτοπρ. Κωνστ. Ἀνδρουλάκη**, Ἐνα πνευματικὸν τριήμερον στὴν Τήνον. — **Φ.** Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Ἡ ἄγνωστη ὁδός.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1, Ἀθήναι.